

M. V. Nörgaard

52 –

Jøden Philip og Bonden.

eller

Naturens Discipel.

Original Skuespil

i

tre Acter.

af

Friherre F. C. Wedel Jarlsberg,

Kammerherre og Major.

Kjøbenhavn. 1816.

Trykt paa Boghandler C. Steens Forlag

hos Th. E. Rangel.

Personerne.

Hans Nielsen, en Selveier-Bonde.

Johanne, hans Kone.

Trine, Deres Datter.

Niels Hansen, Deres Søn.

Phillip, en velhavende Jøde (værdig Mand.)

Simsen, en Landsbye-Skolelærer, (ikke ung Mand.)

Frederik, Avlskarl hos Hans Nielsen og opfostret af ham.

Baruch, En Skakker-Jøde.

Truels, en Bonde fra Naboe-Egnen.

En Bondemand.

En arresteret Tyv.)Stumme Personer.

Endeel Bønder og Bønderbørn.)

Manus manum lavat,

i moralsk saavel som i umoralsk Forstand anvendt, er et Ordsprog som indeholder uomstødelige Sandheder, — ogsom Forfatteren vil nytte til Motto for denne hans

Indledning til Skuespillet.

Uagtet Ufaknemmelighed unægtelig henhører med til de styggeste Laster Menneskene mod Menneskene kunne giøre sig skyldige i, bør det retskaffene Menneske langtfra ikke forglemme, at Taknemmelighed har en Grændse. — En Sandhed, der kun alt for ofte er bleven

og bliver, som saa mangfoldige andre Sandheder, miskiendt; og hvis Miskiendelse har aabnet Vejen for saa mangt et Onde, hvorved Menneske-Samfundet hiemsøges.

Hvorofte har denne Miskiendelse ikke faaet Ret og Retfærdighed til at vige for Gunst og Vælde? Sandhed og Dyd, for Løgn og Last? Hvorofte har ikke den Lastfulde anvendt den til Skiul for Beskikkelser, — til Undskyldning naar han tav til, ja selve naar han deltog i sine Staldbrødres slette Handlinger? Tillige, hvorofte har ikke grændseløs Taknemmelighed under en Dydens Maske, forført den svage enfoldige, godtroende Borger imod sin Villie, til roelig at see sit Fædreland forraadt, om ikke selve til at blive uvilkaarlig Forræderens Handlanger? og endeligen — hvorofte har denne formeentlige Dyd, ikke giort En eller Anden

partisk, fraholdt ham at opdage at vidne imod Skielmen, der under Navn af Velgierning, — Protection, — af betydelig eller ubetydeligere Tieneste i sin Tid, — blot snild forstod at bestikke ham, og hvorved den redelige Borger blev given til Priis for Skielmeriet.

Maaske! naar vi roelig og med sund Sands ville giennemgrandske heele Verdens Historie, vi da ville finde, at en saadan grendseløs Tak nemmelighed snild benyttet af herskesyge Bedragere, har forvoldet Menneskeslægten langt mere Ondt end virkelig Utaknemmelighed har formaaet at giøre. Thi, den aabenbare Last kan ifølge sin Natur aldrig blive saa farlig, som den med Dydens Maske masquerede.

Den førstnævnte findes i det mindste Modstand selve i det mest enfoldige men gode Menneskes Hierte, naar Sidstnævnte let kommer

afsted med at bedrage og forføre selve det gode Menneskes Hierte.

Ved offentlig Erkiendelse af disse Sandheder, haaber Skuespillets Forfatter nu med desmere Tryghed at turde tilfredsstille den Trang han længe allerede følte i sit Hierte, at plante en liden Taknemmeligheds-Blomst paa Graven af en blandt det Mosaiske Troesbekiendelses Samfund brav og sielden Mand, som tillige var hans Ven. Havde Manden i det heele ikke været den sande, redelige Israelit som han var, da vilde Forfatteren uagtet det uegennyttige Venskab Manden har beviist ham, ikke have nævnt ham; men nu glæder det Forfatteren inderligt, at kunne tilfredsstille sin Trang uden Tilbageholdenhed og fortælle Læseren: at det ere, i den meest bogstavelige Forstand, Guldtrækker Philip Joseph Cohens — som døde

i Aaret 1795 . . — Hans Handlinger imod Forfatteren, som i Skuespillet pag. 11 og pag. 14 — og 15 . . . tillægges Jøden Philip; samt at han kan bevidne at Anecdoten som fortælles pag. 16 og 17 i Henseende til det nægtede Laan, ikke allene er væsentlig men tillige ordret sandt. Iøvrigt er Jøden Philips hele Karacteertegning ikkun en troe Afbildning af Forfatterens Ven, Philip Joseph Cohens Karakter, som i samme Stillinger sat som Philip, vilde ha behandlet ligesom han. Cohen var en fornuftig ikke uinstrueret, religiøs men langtfra ikke bigot Mand, og at Forfatteren vandt en saadan brav Mands Tillid og Venskab, kunde ikke andet end smigre hans Egenkjerlighed.

Vil man derfor maaskee paastaae: at denne ligesaameget som Trang til at yttre Erkiend-

lighed, har bevæget Forfatteren til at tage fat paa Pennen, — da vil han ærlig tilstaae: ja! begge Deele! Men man vil ikke kunne finde nogen af Deelene uædel. Har det lykkedes Forfatteren ved Fremstillingerne i Skuespillet, tillige at bidrage til Fordommens Svækkelse imod Alle som bære Navnet Jøde, og som i seenere Tid især synes at have vunden nyt Liv, fordi at Stillingen den største deel af Jøder staae i endnu i Staterne som blot Handelsmænd, sætter dem i et ufordeelagtigt Lys som nærmeste Aarsag til Pengevæsenets almindelige Forfald og Virvar, da vilde det glæde ham at have opnaaet endnu en tredie Tendens som ikke bør være den upartiske Mand mindre magtpaaliggende. Hoved-Aarsag, langt mindre Ene-Aarsag til hin Virvar kunne de dog ikke være, thi i Norge existerede og existere jo in-

gen Jøder, og dog er Pengevæsenet til Dato i høyere Grad der end her og ligesaavel som i en Deel af det øvrige Europa i Virvar. At en stor Deel Jøder ogsaa hos os profitere af dene nu Virvar, dette er unægteligt, men Ikke-Jøderne, — giøre de dette ikke ligeledes? Af Staternes Indretning, af Lovene som bestyre Opdragelsen af Kundskab og sand Oplysnings Udbredelse, dependerer det: om slette Borgere skulle blive gode, ikketmindste uskadelige, og at alle Borgere kunne blive gode.

At misunde, hade, og forfølge hinanden indbyrdes for Meninger og Navn, giør Menneskene ikke bedre og Samfundet ikke lykkeligere.

Forfatteren har søgt at skildre Mennesker som han fandt dem og endeel af dem virkelig ere — nogle gode — nogle fordervede.

Han har ikke valgt sine Originaler blandt de høiere Klasser; thi det var ikke for disse han vilde skrive; De af dem som trænge til at lære og ville lære, have Bøger og Skuespil nok at læse og at lære af. Hans Ønske var, at blive læst og forstaaet af menig Mand, af Almuen, især af den talrige Landalmue-Klasse, som trænger saa høiligen til at dens Forstand opvækkes; derfor har han tillige brugt saa simpel et Sprog som muligt var, uden at skade Emnet formeget.

Maaske, man vil sige: „var dette Forfatterens Hensigt, da burde han i Hans Nielsen ikke have skildret en Bonde som ikke ilet findes hos os, som Bonden følgeligen ikke kunne gienkiende blandt sine Lige.„ Forfatteren har herpaa kun eet Svar: Han fandt virkelig for ikke mange Aar siden saadan en

Bonde levende paa Raunstrups Gods her i Sielland, hvilket Gods Forfatteren dengang eiede; hans Navn var Jacob Kaspersen, han var Broder til den afdøde Ankersmed Kaspersen paa Christianshavn, høyst elsket og agtet af denne; da Forfatteren tiltraadte Godset var han Hoverie-Bonde; Forfatteren overlod ham snart efter, Gaarden til frie Ejendom; hans sunde Forstand, hans fordomfrie Tænkemaade, hans Redelighed og kloge Vindskibelighed, giorde ham til en agtværdig Mand og hans Selskab behageligt. Forfatteren kan desuden ærlig forsikkre at have funde flere blandt Bondestanden, hvis naturlige Raisonnement røbede langt meere sund Fornuft end mangen boglært Mands Skrifter. Iøvrigt, hvem Bevævnelsen Bonde ligefuldt endnu skulle kunne forlede til at giøre Forfatteren Bebreidelser,

de ville behage at lægge mærke til: at det er en fornuftig, tænkende Landbruger som ejer og driver en Bondegaard, kort, en Bonde som vi tør haabe, i det mindste bør virke til at alle Bønder engang ville blive, til heele Samfundets Vel, som Forfatteren lader raisonnere og handle i Skuespillet. Endogsaa til Tegningerne af en Trine, en Friderik, ja selve en Niels, har han betient sig af ham bekiendte Originaler han fandt blandt Bondestanden; derimod forsikkrer han paa sin Ære, hverken ved Tegningerne af Simsen, Baruch eller en Johanne, at have havt nogen særdeles enkelt Person i Sigte. Han er overalt af den Mening: at det er meere omfattende gavnligt og mere ædelt, at blotte Laster og Feil i Almindelighed, og søge at giøre dem ved Fremstilling foragtelige og latterlige, end at giøre sig Umage for at blotte Personerne; det første opvækker til Selvprøvelse, det sidste forfører Een let til at undtage sig

selv og opvækker derimod let kun Skadefryd og personligt Had. Modsat paa den anden Side, troer han, at: ved Fremstillelsen af gode Handlinger og Dyd, tillige at giøre Personer fiendelige, fremvirker Lyst til Efterlignelse og Agt for Dyd og Personerne tillige.

Med Haabet, at Skuespillet her paa Theatret vilde blive opført, tør han af flere Grunde ikke smigre sig; i det mindste ikke i hans Levetid, uagtet Lessing, allerede i det forrige Aarhundrede, nød den Fyldestgiørelse forend han døde, at vide sin Nathan den Viise opført paa selve Berliner Theatret.

At Skuespillet i øvrigt, blot som Skuespil betragtet, mangler endeel Fuldkommenheder, at det f. Ex. ved mindre Dialog og mere Handling vilde faae mere Dramatisk Interesse, nægter Forfatteren aldeles ikke; men den Plan han havde foresat sig tillod hans Phantasie ikke fornøden Spillerum. Ved at citere Lessing, beder Forfatteren desaarsag tillige,

ikke at mistænke ham for at være forfængelig nok til at troe: at kunne sætte dette sit Arbeide ved Siden af dennes Mesterstykke; Men at det i redelig Tendens ikke viger hiint, denne Sandheds Paastand haaber han man vil tillade ham, uden at bebreide ham Ubeskedenhed?

Den redelige Sandheds-Granſker bør, selv i det nittende Aarhundrede, allerede erkiende som Held at være født i et Land og blandt Medborgere, hvor han kan fremsætte sin indvortes Overbeviisning uden Frygt at hans Frimodighed skulde paadrage ham direkte ubehagelige Følger.

Hvorfor Forfatteren da han siger at hans Plan ikke tillod hans Phantasie frit Spillerum nok til at levere et fuldkommen dramatisk Arbeide, og da han dog ikke venter at see det opført paa Theatret, ligefuldt har givet det heele, dramatisk Form? Paa dette Spørgsmaal vil han tilsidst endnu svare: han holder for, at Sandhed iklædt denne Dragt, virker mest behagelig og mest sikker paa Hiertet, og bliver mest fattelig for Indbildnings-Kraften.

Første Akt.

Theatret forestiller en velhavende Selveier-Bondes Værelse med nødvendigt men ikke overflødigt Boeskab, som Bonden i Almindelighed bruger det. Tvende Døre paa Værelset. Det er en Sommer Aften.

Første Scene.

Johanne (sidder og spinder). Hans Nielsen (kommer fra Reise, ligesom Teppet gaaer op, han sætter Pidsken i en Krog, hænger Hatten paa et Søm og Johanne reiser sig og hielper ham Overkiolen af.)

Hans Nielsen (trykker hende trofast i Haanden). Tak Moer! — Jeg kom ikke saa snart hiem igien, som jeg havde foresat mig; men —

Johanne. Du fandt vel ikke Joden hiemme, da Du kom til Byen; de Slags Folk have meget at forrette og ere tidlig paa Færde.

Hans Nielsen. Nej! — Jøden fandt jeg ikke; men Du ville vel sige Hr. Philip, ham fandt jeg strax hiemme; Jøden har jeg endnu aldrig funden i Ham hiemme, og ligesaa lidt dennegang. Jeg vilde blot have sagt: man kan ikke saa let komme fra ham igien, naar man gierne gider hørt paa nogen fornuftig Tale.

Johanne. Han var dog vel tilfreds med Hveden? bleve J eenige om Prisen?

Hans Nielsen. Han maa vel have været tilfreds med den, da han vil have al den Hvede jeg i Aar kommer til at avle og kan undvære; — og at vi ere eenige om Prisen — see her! (han tager en stor Bunke Penge ud af Trøjelommen.) Han har betalt mig hele Leverencen forud.

Johanne. Hvad for en Ufærd vil han med al den Hvede? han handler jo ellers ikke med Korn, der maa stikke noget andet under, Du skal see Faer, Du har solgt den til ham for for godt Kiøb, han veed nok at Prisen vil stige.

Hans Nielsen. Snarere falde! thi Prisen var endnu aldrig saa høj som netop nu.

Han skulle ikke have den selv, sagde han, men han kiender en brav Mand, som har paataget sig en Leverence udenlands, som skal være presteret næste Foraar saasnart Søen er gaaet op; han lider denne Mand godt, og derfor hielper han ham at ophøre, hvo som vil afstaae Hvede; han spurgte mig, om jeg vilde lade Manden faae al den Hvede jeg avlede og kunne selv undvære og nævnte nu Mandens Navn; — Kan jeg kun være vis paa at faae mine Penge? sagde jeg, — Manden kan være brav nok, men er Handelsmand og jeg kiender intet til ham, han vilde maaskee paanøde mig Vahrer, vilde jeg skulle handle hos ham og liquidere, og dermed kunne jeg ikke være tient.

Johanne. Nej, vist ikke Faer! vi har jo vor egen Kiøbmand, det gaae ikke an!

Hans Nielsen. Jeg fortænker ham slets ikke, min gode Hans Nielsen, at han er forsigtig, svarede han, men for at vise ham, at han har Uret i at mistænke Manden, saa vil jeg betale ham paa hans Vegne, den nu gieldende Priis forud; — hvormeget kan han vel vente at kunne afstaae? — jeg nævnte ham nu hvormange Tønder jeg sikker haabede

at faae og at kunne sælge; — Godt! svarede han, Manden er en redelig og stræbsom Mand, enhver Leilighed jeg finder til at kunne reise og stadfæste hans Credit, fornøjer mig, skulde jeg end selv vove lidt derved.

Johanne. Det er dog sieldent, at finde saa megen Velvillighed hos en Jøde.

Hans Nielsen. Der seer Du, Moer, jeg er ikke den eneste, som han handler brav imod. Jeg skammede mig nu, at jeg havde yttret Mistanke og Frygt; jeg sagde, at hans Ord var mig Borgen nok; men han vilde endelig jeg skulle tage imod Pengene. Ja! sagde jeg, vil De det absolut og kan De undvære dem, da vil jeg tage imod dem som Laan og give Dem min Haandskrift og Renter og takke Dem. Men han svarede: nej! dette behøves ikke imellem Venner; han kan behøve Pengene, brug dem kun som han vil, jeg er ikke bange for at han ikke skulle levere Hveden efterhaanden naar den aftærskes. — "Men betænk Hr. Philip! der kunde jo ramme mig et Uheld, jeg kunne jo døe, — lad mig i det mindste give Dem noget til Sikkerhed, — jeg har en Panteforskrivelse fra min Naboe, prioriteret i

hans Gaard, den vil jeg sætte Dem saalænge til Sikkerhed." — Alt hialp ikke hvad jeg sagde, indtil jeg forestillede ham, at han giorde mig en Tieneste ved at giemme den, da jeg ikke var sikker den jo let kunde blive borte for mig; da tog han imod den, men jeg maatte love ham at tage igien imod Beviis fra ham, at han blot havde den i Forvaring.

Johanne. Da har Du jo faaet ret mange Penge paa engang, Faer. Nu ville Du dog vel lade vor Trine faae en nye Kiole, som de bær den derinde, og vor Niels en Skenille, som Studenterne bære den.

Hans Nielsen. Trine har jo Klæder nok og er pyntet nok for hendes Stand, og Niels kan tids nok faae Studenter-Nykkerne i Hovedet, naar han bliver det. Hvad der af Pengene ikke behøves til Huusholdningen til daglig Brug, vil jeg udsætte paa lovlig Ager-Rente, ved at drive vor Avling med desmere Kraft, anskaffe nyttigt Redskab, det bedste Saaekorn, bedre Indfredning om vore Marker, seer Du, Moer! da vinde baade Trine og Niels ved Pengene i sin Tid, og de ville vel

figne os efter vor Død, maa vi end nu und-
være for Øieblikket deres Tak.

Johanne. Det er godt nok, Faer; men Du veed, at vor Trine er hos saa brave, for-nemme Folk i Huset, som omgaaes hende mere som om hun var dem beslægtet, end som Tie-nestepige; saa godt Tøi hun end bær, saa er hun dog Bondeklædt, fik hun en Kiole, da saae hun ud som andre Jomfruer og skikkelige Folks Børn.

Hans Nielsen. Moer! Moer! hvad Begreb har Du om skikkelige Folk? Troer Du at Skikkeligheden hænger ved Kiolen? naar saa var, da skulde Du snart see Hans Nielsen klædt som Herremanden og Grosfereren som eje Naboegodserne, og Du skulde komme til at kiøre til Kirken i en lang Silkekaabe, som vor Præstekone; saa mange Penge kunde vi vel endnu skrabe sammen; men lad Herremanden og Præstekonen være saa skikkelige de end ville i deres Klæder; Du og jeg, vi ville ikke være det mindre i de Klæder vi bære. Ved at skifte Skind, skiftes ogsaa let Sind, og med Kiolen kunde vor Trine let faae Jomfru-Nykker og friskes til at give Slip paa Virkeligheden for

Navnet. — Nej! nej! troe mig, Moer! Forfængelighed er en af Menneskenes værste Dievle, især naar den først bringer en til at skamme sig ved sin Stand. Det er Standens Fordomme man skal skamme sig ved, og dette har vor Trine lært, derfor er hun og afholdt af fornuftige Folk, skammede hun sig ved Dragten eller selve Standen, da vandt hun i det høieste kun enten Daarers Bifald, Spot eller Misundelse.

Johanne. Som sagt! altsammen godt nok. Men Du veed hvorledes en Bondepige i Almindelighed ansees af Kiøbstædsfolkene; det var mig saa imod, at Du lod hende komme til at tiene; saa godt hun end har det hos de Folk hun er, saa har vor Herre dog jo velsignet os rigelig nok til at hun ikke behøvede det; men jeg maatte jo dengang ikke raade, Du sagde hun skulde forsøge sig lidt blandt fremmede Folk, og saa trøstede jeg mig med, at naar hun først kom til Byen, da vilde hendes Tieneste ikke vare længe, men en eller anden repeteerlig Borger vilde snart frie til den smukke Pige og hun blive Kiøbstædsmadamme. Kuns hun ikke bestandig gik Bondeklædt!

Hans Nielsen. Moer! Du veed hvormeget jeg holder af Dig, men skal jeg da bestandig see Dig plaget af den onde Aand Forfængelighed? Mener Du virkelig at vor Trine blev mere lykkelig ved at blive en Borgermadam end en glad og hæderlig Landsbymoer? Jeg mener det ikke! — Dog, vi ville engang spørge vor gamle Ven og Velgiører Philip om hans Mening; jeg glemte forhen at sige Dig, at han har lovet at besøge os i Morgen, og hvad der vil ret glæde Dig, han bringer vor Trine ud med sig, hun har faaet Lov til at besøge os i Helligdagene.

Johanne. Men saae Du intet til vor Niels?

Hans Nielsen. Jeg vilde ikke forstyrre Knøsen i sin Skolegang, derfor lod jeg ham ikke vide, at jeg var i Byen.

(Johanne gaaer ud.)

Anden Scene.

Hans Nielsen. Simsen (kommer ind).

Simsen. God Aften! min gode Hans Nielsen; velkommen hiem fra Hovedstaden.

Hans Nielsen. Tak! Hr. Simsen.

Simsen. Naa! hvad godt Nyt har de derinde?

Hans Nielsen. Intet, at jeg veed! Jeg kan troe jeg kommer saa ikke mange Steder; naar jeg har røgtet mit Ærinde, søger jeg at komme derfra hiem igien saa snart mueligt. Dog tog jeg et Par Skrifter med mig ud, som skal handle om Jøder; jeg blev nysgierrig og tænkte tillige paa Dem, om De maaskee vilde læse i dem; endnu et Skrift er kommet ud, som en geistlig Mand i Hertugdommene skal have skreven; en Student jeg mødte, som kiendte min Niels fra Skolen af, fortalte mig det, han sagde Niels havde ved en Hændelse faaet fat paa det og vilde lade Dem læse det, naar han engang kommer herud; thi det maae ikke sælges offentlig, da der skal staae saa meget i det om Præster og Adelsmænd, og saa meget andet som han sagde: dumt! og klogt! — Vil De læse disse, da kan De bringe mig dem igien i Morgen, thi Hr. Philip kommer til mig, og jeg vilde gierne høre hans Mening om dem. (Han flyer ham Skrifterne.)

Simsen. I skal have Tak! — men ere de da skrevne for eller imod Jøderne?

Hans Nielsen. Nu kan De jo læse selv, jeg har ikke læst i dem endnu; men der siges: at det ene skal giøre Nar af en Skakker-Jøde og af en riig Grosserer-Jøde, som de kalde dem; de kan sagtens maaskee begge fortiene lidt Revselse, jeg kiender ingen af dem.

Simsen. O! det fornøier mig! kun at Jøderne, de Kieltringer, engang ret dygtig maatte blive klappet.

Hans Nielsen. De ville vel sige: de Jøder som ere Kieltringer, da ere vi eenige i vore Ønsker; — ja, gid alle Kieltringer retskaffen maatte blive klappet, da vilde ikke saa mange skikkelige Folk uforskyldt komme til at lide.

Simsen. Jeg mener — alle Jøder! — Pokker i Vold! med det Bagas.

Hans Nielsen. Man bør i det mindste være retfærdig og giøre Forskiel mellem dem. Der ere i Forhold ligesaa mange brave Folk blandt Jøderne som der findes blandt andre Mennesker. Jeg for min Deel vil aldrig glemme, at jeg fandt blandt Jøder, det jeg

forgiæves dengang søgte blandt Christne, og min hele Levetid igiennem ikke har fundet i høiere Grad.

Simsen. Og dette var? —

Hans Nielsen. Det ædelste og meest uegennyttige Venskab. — En Jøde befriede mig, uanmodet, fra at falde i christne eller jødiske Aagerkarles Kløer! — En Jøde friede mig fra ellers Nødvendigheden af at forlade Huus og Hiem og Kone og Børn! — En Jøde har jeg at takke for, at jeg dengang aldeles ubemidlet, som redelig Mand fik min Credit stadfæstet, og siden efter med mindre Sorger kunde arbeide mig igiennem Verden! — Han er Aarsag i at Ondskab hidtil forgiæves —

Simsen. Hold dog engang op igien, Hans Nielsen; thi hvormeget I end fortælle mig om Jeres Jøde, saa faaer I mig dog aldrig til at troe, han maa have giort for Jer uok saameget, at ikke Fordelen stak derunder. "Profiten schal man leben af!" Dette er alle Jøders Symbolum; og troer I andet, da har I ladet Jer bedrage.

Hans Nielsen. Jo! jeg troer ikke alene andet, men jeg er overbeviist om andet, min Ven Philip vedkommende; og jeg er ikke den Eneste, der har slig Erfaring; jeg vil kort fortælle Dem Sagen, og da dømme De selv.

Simsen. Rigtig nok er jeg nysgierrig at høre Jer Fortælling; men viid, jeg dømmer streng og haaber jeg skal bringe Jer paa andre Tanker.

Hans Nielsen. Jeg fortæller saa gierne, det giør saa godt for ens Hierte, naar man føler sig en brav Mand forbunden. — Det var kort efter at min Trine og min Niels vare fødte, at Pengene, jeg havde laant i Gaarden jeg havde kiøbt og boede i, bleve mig opsagt. Jeg havde maattet laane dem paa Vexelobligation, for at han, der laante mig dem, kunne faae sine fem Procent, og pantsat tillige Gaarden til hans Sikkerhed; men Manden sagde: han havde kiendt min gamle Fader og været Ven af ham, derfor vilde han give mig Haand og Løfte paa at fornye Obligationen saa ofte jeg vilde og trængte dertil, naar jeg blot betalte ham Renterne til rette Tid.

Simsen. Ja, dette var ikke meer end billigt.

Hans Nielsen. Jeg betalte ham dem ogsaa hvergang redelig, og jeg forbedrede Eiendommen imens af alle Kræfter, den var meget forfalden da jeg tiltraadte den. Ligefuldt forlanger Manden paa engang Pengene udbetalt og vilde ikke fornye Vexel-Obligationen. Trang kunde det ikke være, som formaaede ham dertil, thi han var en riig Mand; ligesaalidt Frygt, thi Pantet var nu blevet engang saa meget værd; — jeg kunde nok giette mig til adskillige Aarsager, men da de alle vare uædle, vil jeg ikke fortælle dem; nok er det! at da jeg ikke strax kunde skaffe Pengene tilveie, lod han mig stævne til at lide Dom. Uagtet jeg giorde min mueligste Fliid kunde jeg ikke faae laant dem hos andre Folk, da det just var mellem begge Terminer, og gik jeg til Aagerkarle, da maatte jeg ligefuldt vente at blive ruineret Mand. Jeg saae nu i forveien allerede min Eiendom og mit Indboe solgt for Spotkiøb, som i Almindelighed skeer, naar en Ting skal sælges, og hvorledes det end gik, saa vilde jeg være ærlig Mand og

betale til sidste Skilling; men jeg blev ei allene huusvild, men havde tillige hidtil aldeles forgiæves slidt og stræbt. Min eneste Trøst var: at min Kones Fader holdt meget af hende og at jeg saaledes kunde haabe, han vilde føde Kone og Børn, imens jeg paa en eller anden Maade fortiente Brødet til mig selv, thi vel var han en velhavende Mand, men jeg selv kunde desuagtet ikke vente nogen Understøttelse af ham, da han var vred paa mig, fordi jeg ikke tænkte eens med ham om alle Ting.

Simsen. Saaledes gaaer det, naar man er egensindig, og ikke engang vil rette sig efter gamle og erfarne Folks Tænkemaade.

Hans Nielsen. Det kom an derpaa, hvori jeg skulde rette mig efter ham. Den Tænkemaade den sunde Fornuft og mit Hierte lærer mig og som giør min Samvittighed roelig, bør en ærlig Mand aldrig give Slip paa. Men dette hører her ikke til Sagen; nok er det: faa Dage forend Dommen maatte falde, møder den brave Philip mig paa Gaden og spørger mig: hvorledes det stod med min Sag? Jeg blev forundret at han vidste noget om den; — O! svarede jeg, den gode Mand finder

sin Fornøielse deri, at see mig forlade Huus og Hiem, jeg venter nu roelig paa, at der snart giøres Indførsel hos mig. — "Ne, wahrhaftig Gott! det skal ikke skee, han er dertil for en brav Mand, Hans Nielsen; jeg kommer nu just fra Retten, hvor jeg traf Ham, der har ladet ham indstevne, og — seer han her, han viiste mig Vexelobligationen, jeg har indfriet den, der har han den! saa kommer han engang til mig i mit Huus, da kan vi tales videre ved."

Philip! er det mueligt, raabte jeg, han vil altsaa ikke at jeg strax skal skaffe Pengene og betale ham igien? "Hvad var han da dermed gedient, at jeg har indfriet den? han kan kun give mig en ny Forskrivning for Liv og Død Skyld, saa er han ud af den Forlegenhed."

Simsen. Jeg skal love derfor! han har ladet sig betale godt for denne Tieneste.

Hans Nielsen. Jo! han tog rigtig nok sine fem Procent, som er Vexelrente, men vilde ikke engang tage imod Renterne forud; og har siden betalt mig mit Korn, mit Smør, mine Lam og Kalkuner, naar jeg bragte nogle af disse Ting til Byen, ligesaa dyrt som nogen anden.

Simsen. Utroeligt af en Jøde! Kiendte han da ikke noget til ham i Forveien?

Hans Nielsen. Jo! ellers havde han jo handlet som en Daare; han havde adskillige Gange kiøbt et og andet i smaae Partier af mig og været tilfreds med Vahrerne, saavel som Maal og Vægt; havde ogsaa af og til paa en kort Tid forstrakt mig smaa Summer, naar jeg trængte; og han holdt af mig, fordi jeg bestandig betalte igien til den Tid jeg havde lovet.

Simsen. Da maa han absolut have forstaaet paa en anden Maade at holde sig skadesløs; han har blot villet at han skulde rose ham, fordi andre derved skulle lokkes og falde desbedre i Fælden.

Hans Nielsen. Ogsaa denne skygge Mistanke modsiger hans Handling. En fornem Mand, som tillige havde mange Venner blandt de Store, som vi kalde dem, kom til Philip engang han just var ifærd med at laane mig nogle hundrede Daler; denne Mand var i Knibe for en Sum Penge og bød Philip 20 Procent. "Jeg har ingen Penge," svarede Philip. Den fornemme Mand klappede ham

paa Kinden og gav ham mange gode Ord, at han endelig dog maatte hielpe paa ham, han vilde give ham tyve Procent. "Jeg har jo sagt: jeg har ingen Penge," svarede Philip med høiere Røst. — Jeg giver Dem tredive; ja fyrgetyve Procent og mere, — gientog den fornemme Mand, thi Penge maa jeg absolut have! — Nu blev Philip utaalmodig, lukkede sit Skatol i Laas og bad ham ikke at friste ham længere, da han ingen Penge havde at udlaane; og Manden gik bister bort. Da vi vare allene, sagde Philip: "De der byde saa høie Renter have enten ikke isinde at betale igien, eller og beskuppe enten sig selv eller andre, og ingen af Delene vil jeg hverken udsætte mig for eller laane Haanden til; han kan giøre mig Fortred, det veed jeg vel; men den ærlige Mand der lacher sidst, lacher bedst!"

Simsen. Og jeg siger med alt dette: een Svale giør ingen Sommer!

Hans Nielsen. Deri har De Ret! men man kan ogsaa omvendt anvende det til Forsvar: fordi en stor Deel Joder ere Kielfringer, derfor ere de det ikke alle. Besynderligt nok! min gamle Fader fortalte engang, at han i

yngre Aar havde havt et lignende Beviis paa en Jødes gode Tænkemaade, uagtet Summen han forstrakte ham ikke var saa betydelig. Da min Fader laae i Tienesten som ung Knøs, var han kommen i Gield, og da han skulde forlade Byen kunde han ikke betale; han arbeidede imidlertid en Dag for en Jøde, som saae at han var mismodig og spurgte ham om Aarsagen; da Jøden erfarede den, gav han min Fader Penge og tiltalte ham saaledes: "Du er en rask og flittig Knøs, jeg holder af Dig, reis nu med Gud hiem til Dine Paarørende, og betal mig engang igien naar Du kan!" Min Fader havde endnu et Sølv Lommeuhr og et Pibehoved, men langtfra ikke af den Værdie Gielden beløb sig til, han takkede den brave Jøde og bad ham i det mindste at tage imod disse Ting til Erkiendtlighed. "Hvad tænker Du paa? svarede Jøden, vilde Dine Paarørende ikke holde Dig for en Svirebroder, som har feiet alting ud, naar Du kom hiem uden Dit Uhr og Dit Pibehoved?" og Jøden paatvang ham dem igien. Slige Exempler, af flere i samme Familie erfaret, maa nødvendig tale imod Fordomme man har i Alminde-

lighed imod hvad der nævnes Jøde. Og endnu i Dag har jeg havt nye Prøver paa Hr. Philips ædle Tænkemaade; men kom i Morgen igien, kiære Hr. Simsen, og lær da selv at kiende Manden, som da kommer til mig, og De vil forandre Tanker.

Tredie Scene.

De Forrige. Truels (kommer ind; ligeledes) Johanne.

Truels. Guds Fred! — Jeg kommer for at søge Hielp hos Jer, Hans Nielsen; min Vogn er gaaet itu, og det ene Hiul sønderbrudt her udenfor i Gyden; med Møie fik jeg den slæbt herhid til Gaarden.

Hans Nielsen. Da skal vi nok see til at hielpe paa Jer, Truels; min Karl forstaaer at bruge sin Øxe; sæt Jer ned og slaae Jer til Taals hos os i Nat; jeg skal gaae ud til vor Karl og sige ham Besked. (Han gaaer.)

Johanne. Ja bliv I kun rolig her i Nat. — Maa jeg byde Jer et Kruus Øl? (Hun sætter det for ham.)

Truels. I skal have Tak; men jeg har en Jøde med mig, kan jeg troe, han piinte og plagede mig underveis til at tage ham og hans Randsel med paa Vognen.

Johanne. Han skal nok faae noget at ligge paa hos os i Nat.

Truels. Men tag Jer vare for ham! det er en polisk Gavtyv; han snyder Folk, kan jeg troe, med slette Vahrer, hvor han saa kommer hen, det har begge mine Naboer maattet bekiende i Fior. Havde han ikke givet saa mange gode Ord og betalt mig Penge i Forveien, da havde jeg ikke taget ham paa; han skal til vort Marked i Overmorgen. (Han gaaer ud.)

Simsen. Ja, saaledes er det Gavtyvekram af Jøder! De burde alle jages ud af Landet, før bliver det ikke godt.

Johanne. Det er et sandt Ord han siger! men til vor Faer tør man ikke sige sligt; han paastaaer: at vi selv giøre dem til Gavtyve og ere selv Skyld i at de snyde os.

Fierde Scene.

De Forrige. Hans Nielsen med Baruch (som har Randselen med sig).

Hans Nielsen. Moer! vi kunne vel huse denne Mand? (til Baruch) Hvad er Deres Navn?

Baruch. Baruch! — Jeden Baruch! — Har han icke hert min Namen nennen fer?

Hans Nielsen. Vær saa god og begiær selv, om vi have noget i Huset, som De efter Deres Skik og Brug kunne nyde. Æg have vi, og Øl og nymalket Melk og Gryn; thi hvad vi ellers have, er vel for det meste noget, som De holder for Synd at nyde. — enhver sin Troe! naar han ikke skader andre derved.

Baruch. O, Narrenspassen! Han maa icke tro, jeg er so strench; — jech er i der Hensicht ein god Christen. Lad mich so ein Schnaps, Mor! och ein Butterbred. Auf Reisen er vor Lofe desuden ikche so strench; Nar bloß vorisches Folch ikche ser derpo, da spischer jech bey meiner Seel Flesch; — kont det nur

impartiren mich naget, da var ich for längst blifen ein Christ.

(Johanne giver ham en Snaps og Smørrebrød og gaaer ud.)

Femte Scene.

De Forrige (uden Johanne). Truels.

Truels. Nu har jeg affodret Besterne. Jer Karl har lovet mig at giøre Vognen istand, I laaner mig et Hiul, og da, min gode Baruch, saasnart det gryer ad Dag, da kiøre vi videre fort.

Baruch. Han schal hafen Dank! Men jech kan ikche bien so lænche, jeg schal væren dachen feren Marchenen i Bien. Nar jech hafer wilt ein Timeschtid gar jech wech; det blifer Mondschein um Mitternacht.

Truels. Nei! det gaaer ikke an, han har betalt mig godt for at kiøre ham, jeg vil ogsaa bringe ham lige hen.

Baruch. Kan wæren gleichviel! det er ikche hansches Skild; behalt han kunsch Penchene; — vi kan ein andermahl handeln zusammen, sa kan han gieren mich det gat ichien.

(Til Hans Nielsen) Hafer han, mein got Ven! inchen alt Silber oder gammel Goldringe? jech bezahler hejeschte Preiß; (til Simsen) oder, hat Herren der nichts zu Handeln? — alte Kleider oder sonst; — ich tacher auch gegen Kommitti-Sedler, om Herren hafer nochle; das Schnafs ist nicht der Myhe werth at halten po; och jech bezahlet dem got!

Simsen. Lad høre hvad han giver. jeg har maaskee et Par Stykker.

Baruch. Fynf und Siebenzig Reichs-bankthaler! Ist das nicht got bezahlt?

Simsen. Jo! — da de ikke gielde meer end To og Halvfemsindstyve Rigsbankdaler i Byen. — Smaus! giorde jeg Dig Ret, da lod jeg Dig arrestere, fordi Du reiser omkring paa Landet for at besskuppe Folk; Du troer vi ikke ere underrettede om Tingene. (Han løfter sin Knortekiep i Veiret, nærmer sig ham og truer ham strøse.)

Baruch (springer bort og raaber): Ak Vey! (Han snapper Randselen, løber omkring Stole og Bordet, springer endelig over en omfalden Stoel, ud af Døren, som gaaer ind til Kiøkkenet.)

Hans Nielsen (holder Simsen, som vil efter Baruch, og raaber ud efter ham): Kom kun ind igien, Baruch! der skal intet Ondt vederfares ham! — Ja, borte er han! (Til Simsen) Det var ikke bravt af Dem at blive saa ivrig strax; da De veed, hvor bange og frygtsomme Jøderne ere, fordi de fra Barnsbeen ere vante til at see sig foragtede og mishandlede. At han er en Kieltring, derom overbeviiste han mig strax; dertil behøvedes hans Prøve paa at snyde Dem i Handelen med Kommitteesedler ikke; deri ligner han kun alle som ere besatte af den sande, lede Kræmmeraand; — begiere ublu og byde ligesaa ublu, er dette vel andet end at prøve paa at kunne snyde Folk? Mens hans Yttringer, især den, at ville blive Kristen naar han blot saae sin Fordeel derved, indskiød mig paa Timen Foragt for ham.

Simsen. Den Gavtyv! Det skulde blot været hændet hiemme hos mig selv, jeg havde slaaet Arme og Been itu paa ham!

Truels (tager en Fembalersedbel ud af sin Brevtaske; til Simsen): Der kan han see, Hr. Skolelærer, Jøden er dog ikke saa lumpen! denne Seddel gav han mig for at tage ham

paa Vognen; var det ikke, kan jeg troe! genereus Betaling af en Jøde?

Simsen (seer paa Seddelen og seer strax at den er falsk). Den er jo falsk! — Den fordømte Hund! at vi lod ham slippe! — Jo, en ret generøs Betaling.

Truels. Falsk? — Naa! bi Du kun, Din Kieltring! jeg træffer Dig nok engang igien.

Siette Scene.

De Forrige. Johanne (kommer ind).

Johanne. Faer! vor lille Sølvbæger, som Du veed stod paa Hylden i det lidet Aflukke ved Kiøkkendøren, er borte; jeg gik et Øieblik at see til vore Køer og dengang stod det der endnu, har Du taget det?

Simsen. Det har I nu for Jer Umage at I frelste Jøden fra mine Kløer.

Hans Nielsen. Hvor kunde Jøden faae Tid at lukke Døren op ind til Aflukket? Jeg saae jo paa Timen ud efter ham.

Johanne. Døren lod jeg rigtig nok staae aaben da jeg gik, og Hylden er lige tæt ved Døren.

Simsen. Der kan I see, Hans Nielsen! hvor frygtsom og angest han var, at han dog ligefuld ikke kunne lade være at snappe Bægeret bort; — Jo! Jo! finder Jøden kun mindste Lejlighed at snappe Guld eller Sølv, selv paa Skaffottet lader han det ikke være.

Truels. Han er født Tyv!

Hans Nielsen. Skam Jer noget, Truels! I spotter Vor Herre! Kun Opdragelsen og slette Love giør Menneskene til Tyve.

Simsen. Hvad kan Lovene giøre meer end straffe og hænge Tyvene naar man faaer fat paa dem?

Hans Nielsen. Det Spørgsmaal kan ikke være Deres Alvor, Herr Skolelærer, De, som er en lærd Mand; — Lovene kan giøre meget mere og meget bedre, — de kan og skal forebygge Tyveri,! lætte de kun Veien for Alle til redelig Fortieneste, og rydde de Hindringerne for en god fornuftig Opdragelse af Veien, da vil de ikke faae ret mange Tyve at straffe.

Johanne. Faer! Du giør Synd i at Du vil tage Jøderne i Forsvar; — hvor faaer vi nu vort Bæger igjen.

Hans Nielsen. Kan Du forglemme Moer, hvad vi skylde en Jøde, — jeg aldrig! Vilde jeg tage Kieltringerne iblandt dem i Forsvar, da havde jeg lige saa stor Uret som Du i Fior, da Du vilde undskylde Gavtyven af vor Naboebye og tog ham i Forsvar at han havde ladet sig forføre til at stiele Plov-Jernet fra vor Plov paa Marken og Harve Tænderne fra vor Jern-Harve.

Truels. Jeg var en Tosse, at jeg ikke saae mig bedre for; jeg vidste jo at han var en Kieltring — en Jøde; men jeg skal saa min Tro! — det er bandet, — nok faae fat paa Dig, God Karl! Bie kun til Markedet i Overmorgen! Den falske Femdaler-Seddel skal komme Dig dyrt til at staae!

Johanne. Og vort Sølvbæger! naar han blot ikke strax sælger det.

Truels. Vær kuns roelig Moerlille! Enten skaffer jeg Jer Bægeret igien, eller og jeg slaaer ham ihiel, det er jo dog kun en Jøde.

Hans Nielsen. I skal lade ham arrestere Truels! dertil har I Ret, det er yder-

mere Jer Pligt; lad saa Lovene straffe ham og enhver Kieltring; men som Jøde har han selvsamme Ret som alle andre Mennesker.

Simsen. Deri har nu vel Hans Nielsen ikke saa ganske Uret, naar han blot vilde tilstaae: at alle Jøder ere Kieltringer og burde straffes; en eller to Undtagelser siger i det Hele intet. Dog, vi ville ikke tale videre herom, thi vi omvende ham dog ikke. (Han reiser sig). Det er Senge-Tid: Farvel Moer! Farvel Hans Nielsen! i Morgen sees vi igien! Farvel Truels! Farvel got Folk!

Alle. God roelig Nat, Herr Simsen!

(Dækket falder.)

Anden Akt.

Theatret forestiller det samme som i første Akt.

Tet er Morgen.

Første Scene.

Johanne (sysler i Værelset og sætter Davren frem).
Hans Nielsen (kommer ind).

Hans Nielsen. Nu fik vi da Truels bragt paa gled; (han sætter sig paa Bænken ved Bordet for at davre). At Jøden har snydt ham skader ikke, han kiendte ham jo i Forveien som en Kieltring; med slige Folk bør man see sig for. — Jeg taaler derfor aldrig Ebbe Ebbesen i vort Huus, uagtet han sneeg sig frie for Anklageren og derved for Tyve-Straf ved at give sin Tyve-Tønde; det er dog ret en dum Skik, og reent utilgiveligt, istedet for at enhver burde skamme sig ved at omgaaes slige Kieltringer, langt mere at drikke med dem, gieres de ved at taales i skikkelige Folks Selskab, kun mere dumdristige; — Du kan troe, Moer! blev Folk kun enige i at vise Skielmer fortient Foragt, dette vilde virke meer end alle Love, som for de Rige og

for dem som forstaae at dele deres Rov med Vedkommende, som oftest kun er et Spindevæv.

Johanne. Det var et sandt Ord, Faer! Derfor er det godt at være riig og fornem; da kan man grine af heele Verden.

Hans Nielsen. Og gjøre meget ondt! men rigtigt ogsaa meget godt; men det sidste skeer sieldnere; jeg for min Part har derfor aldrig ønsket mig Rigdom, blot jeg har rigelig det jeg behøver til min Handtering, da er jeg ret glad, og jeg saae sielden eller aldrig nogen Rig-Mand ret glad; — Ordsproget siger Rigdom søger Rigdom, og det lyver ikke. Den Rige vil altid have meer; den Nøisomme er i Følgerne rigere end hiin, thi han er fornøiet. Saalænge den Rige seer En som er rigere end han, holder han sig for fattig, og er det i Sammenligning virkelig.

Johanne. Da gid jeg baresten havde mange Penge, jeg skulde nok blive fornøjet.

Hans Nielsen. Da maatte Du først have lært at tænke og handle som vor ærlige Philip; men saaledes tænke og handle kun Faa.

Anden Scene.

De Forrige. Niels (kommer).

Johanne (glad). Har vi ikke der vor Niels! (Niels trykker trofast Moderens Haand, ligeledes Faderens). Men hvorfor lod Du os ikke faae Bud? Du kunne da fulgt ud med vor Faer i Gaaer.

Niels. Jeg vidste ikke Fa'er var i Byen; desuden var jeg i Lexien lige til Aften; vi skulde være færdig med en Udarbeidelse, førend jeg fik Lov. Jeg er gaaet Natten igiennem, det er den svaleste Tid, og Veiret er godt.

Hans Nielsen. Saaledes bør det være! Først Arbeidet endt, da smager Fornøielsen og Lisen dobbelt godt ovenpaa. —

Johanne. Lise? — Naar den Stakkel hele Dagen igiennem indtil sildig Aften har maattet bryde sit Hoved, og derpaa strax i den kolde Nat gaaet flere Miil paa sin Fod, sultet og tørstet, thi om Natten er der intet at faae paa Veien.

Niels. Det skader ikke Moer! I Skolen vænnes vi til Ondt og Godt. Vi maa sommetider vaage heele fire og tyve Timer,

gaae og røre os halv nøgne i Kulden, og gaae Ærinder i Mørke om Natten, og naar vi imellem gaae nogle Miils Vei, faae vi i Almindelighed intet andet end Brød og en Flaske Vand med os paa Reisen, for at vænne os til at kunne savne.

Johanne. Hører Du, vor Faer? — Du gode Gud! hvor har Du kunnet bringe det over Dit Hierte at sætte vor Niels i saadan Skole?

Hans Nielsen. Jeg har netop valgt den for sin gode Indretnings Skyld; seer Du da ikke, Moer! at Knøsen er kiæk og rask og fornøiet? Han vil ikke blive bange for Spøgelser, eller blive syg efter engang lidt usædvanligt svært Arbeide. Men istedet for at korse Dig, giorde Du bedre i at hielpe paa hans nærværende Trang, og give ham noget at bide paa.

Johanne. Du har jo spiist Grøden reent op af Fadet! — Jeg maa dog først engang see ret paa ham, jeg har ikke seet ham i saa lang Tid, da skal jeg strax gaae og hente Mad til ham. (Hun tager ham i Haanden med den ene Haand, lægger den anden paa hans Skulder og græder.)

Hans Nielsen. Godt, Du holder af ham, Moerlille! men deraf bliver han ikke mæt; — gaae nu og skaf ham noget.

Johanne. O, Du er saa haardhiertet, Faer! — nu! nu! jeg vil da gaae; (til Niels) jeg skal strax være hos Dig igien. (Hun gaaer.)

Hans Nielsen. Trine kommer ogsaa herud i Dag; hun følger med vor gamle Ven Philip.

Niels. Det glæder mig; thi i Byen sees vi kun sjelden. Det sidste jeg saae hende var paa Komedie. Vi faae engang imellem lov at gaae i Parterret, og da jeg saae mig omkring blev jeg hende var paa en Bænke bag i en Logie, der sad hun nok saa strunk i hendes Silke Bondedragt bag ved sin Madmoder, og vi nikkede til hinanden. Det er sandt; ved Komoedien falder det mig i hu, jeg har taget en Bog med mig at lade Skolelæreren læse.

Hans Nielsen. Jeg veed det, en af dine forrige Skolekammerader, en Student sagde mig det.

Niels. Forfatteren paastaaer blandt andet, at Komedier er stor Synd; Men I har

engang for alle overbeviist mig, at intet er Synd uden ved Misbrug, saa jeg troer Jer og min egen Fornuft bedre, end det som en eller anden Sværmer vilde forføre mig til at troe.

Tredie Scene.

Johanne. (kommer ind af den ene Dør, med et stort Fad Grød og Melk, og sætter dette tillige med Ost og Smør og et Krus Øl paa Bordet, imens Simsen kommer ind af den anden Dør.) De forrige.

Simsen. Jeg kommer vel tidlig, min gode Hans Nielsen! men jeg har givet Pigen lov at gaae til Kirke, hun skal have tid til at iføre sig sin Søndagsstads og Veien er skikkelig lang derfor maae jeg give slip paa Frokost hjemme.

Hans Nielsen. Da er den nu her til Tieneste; vær saa god!

Johanne. Bliver der da kun nok til vor Niels; — Han kan bie lidt Hr. Skolelærer! da skal jeg kaage Grød til ham.

Niels. O, kiereste Moer! her var Guds Gaver for alle mine Skolekammerader tillige med, og Hr Skolelæreren høret desuden jo til de Lærde, de spise ikke stærkt.

Johanne. Da veed jeg dog at en ung Knøs som du, kunde nok fortære den Emnle Grød allene; — Du skulle see vor Naboes Knøse naar de æde!

Hans Nielsen. Derfor er og de es Arbeide derefter; — de maa ligge og strække sig den halve Dag i Græsset paa Maven for at faae tid til at fordøje, mens Sielekræfterne heele Dagen igiennem sløvdysses af Dunsterne af den overspendte Mave.

Johanne. Du er saa grum! Du kunde lade Børn sulte reent ihiel. (Hun gaaer; imens have Niels og Simsen sat sig og taget fat paa Grøden.)

Hans Nielsen. (Sætter sig ved Siden af dem) Jeg tænker vi see snart vore Byefolk; Philip sagde han vilde kiøre saa snart Porten blev aabnet.

Simsen. De vil jo dog vel ikke forsømme Kirken for en Jødes skyld? — Jeg tænkte vi skulle følges ad naar jeg har slumret.

Hans Nielsen. Jeg venter paa en Ven; og Samtalen med ham skal i Dag holde mig skadesløs for Prædiken jeg maa savne; Philip viste mig ikke bort fra sig uexpederet i gaar, uagtet det var hans Hviledag, han vidste min Tid var knap. Har De ingen nødvendige Forretninger ved Kirketienesten i Dag, da troer jeg heller ikke at De skal fortryde det naar De bliver her og giør Hr. Philips Bekiendskab.

Simsen. Jeg kommer igien til Middag. — Dog for at føie Ham, Hans Nielsen! vil jeg blive her, den gamle Tut besørger saa Tienesten for mig i Dag; Trine kommer jo ogsaa ud til Jer, og saa kan jeg tale om et og andet med hende, imens I snakker med Jer Jøde. Det er sandt! jeg lovede Jer Skrifterne igien, her er de (han tager dem af Lommen og flyer dem til Hans Nielsen) Det ene som river Jøderne ned og giør Nar af dem er et kosteligt Skrift; det andet siger slets intet, der om-

tales i samme kun nogle slette Streger af Christne Folk, det er det værste i Skriftet, thi den ene Christen bør ikke blotte den andens, sin Næstes, Feil.

Hans Nielsen. Jeg tænkde dog, vor Lærer siger: at ethvert Menneske er vor Næste, og at alle Mennesker ere Brødre, og have lige Krav i den henseende til alle andre.

Fierde Scene.

De Forrige. Phillip og Trine (ledsagede ind af) Johanne.

Hans Nielsen. (Phillip imøde) Velkommen! redelige Ven; Tak! de vilde ledsage vor Trine. Kom hid Pige! (han tager hende i Favn) (til Phillip) Denne Mand er vor Skolelærer Hr. Simsen; jeg har bedet ham komme, for at tage Deel i min Glæde: at see Dem herude hos os.

Phillip. Han skal have Tak! men min Glæde er ikke mindre: at have havt et saa behageligt Selskab underveis, og nu at kunne tilbringe en Dag i Selskab med saa brave Folk, og dertil nyde den frie rene Landluft, som vi Byesolk maa savne.

(Johanne smaasnakker med Trine som hielper hende at tage af Bordet. Trine gaaer, og bliver ude i Kiøkkenet — Simsen smaasnakker nu med Niels.)

Johanne. (Sætter en sædvanlig Bondelænesstoel med Puder paa frem). Vær saa god Hr. Phillip! og sæt sig ned i denne Stoel, den er magelig og Han er en gammel Mand; Kaffen skal strax være her, vor Trine er ved at kaage den, hun har bragt Bønner med fra Byen, thi vor Faer taaler ellers ikke Kaffe i vort Huus.

Philip. Da kunde jeg gierne have undværet den i Dag da mit Hoved ikke brydes med Beregninger og Skriverier, som ellers sædvanlig, selve sildig ud paa Natten; dette har næsten giort mig denne Drik nødvendig, og Vanen har gjort Resten.

Johanne. Derfor bad vor Faer Trine igaar at bringe af de beste Bønner med herud, thi han forstaaer sig ikke paa at kjøbe dem. Nu kan jeg da ogsaa engang faae at smage den i vort eget Huus!

Hans Nielsen. Mver! det du der siger ligner jo en Klage imod mig; Kiendte

Hr. Philip mig ikke bedre, da maatte han holde mig for at være en slem Mand mod dig. Du veed hvorfor der ikke kom Kaffe i vort Huus; jeg vilde ikke at Børnene skulle vænnes til en undværlig Ting som er Børn skadelig og først bliver den ældre Mand nødvendig ved lang Vane. Efter at Børnene vare ude af Huset maatte du for min skyld gjerne have drukket den; mig skulde du ikke have forført, jeg har ikke vant mig til den.

Simsen. Var den kuns ikke saa kostbar, da drak jeg den gierne flere Gange om Dagen; den opmuntrer Geisten.

Hans Nielsen. Hos lærde Folk, som behøve det; men den slapper tillige Maven paa den med sine Hænder arbeidende Mand.

Philip. Og hvad der er en slem Ting; den bringer mange Penge ud af Landet! det var derfor ret vel, naar alle Fædre tænkte som Hans Nielsen; hvem der ikke vænnes til den, savner den siden aldeles ikke.

(Trine kommer med Kaffe; Johanne sætter fem Par Kopper paa Bordet og skienker; hun byder Phillip først.)

Phillip. Jeg beder om sort Kaffe, Kaffe uden Melk. (Johanne giver Koppen til Simsen, og skienker en anden til Phillip, dernæst en til Trine.)

Trine. Nei, tak Moer! jeg drikker den ikke.

Johanne. Det kan du indbilde en Tosse! Du har længe været i Hovedstaden og skulde ikke drikke Kaffe!

Trine. Ney Moer! jeg vidste jo Faer saae det ikke gierne, og jeg har aldrig savnet noget derved.

Johanne. (Giver Koppen til Niels) Saa drik da du Niels!

Niels. Hvad skulde jeg med den Drik? vi faaer den aldrig i Skolen; jeg har rigtig nok engang smagt paa den; men Flode med Vand i, smagte mig meget bedre.

Hans Nielsen. (Har sat sig ved Siden af Philip, smaasnakket med ham, men tillige været opmerksom Tilhører.) Tak min Trine fordi Du vilde følge mit Raad, thi som Pige har du været langt meere Fristelse udsat for af drikke

den end Niels. Seer Du Moer! hvor let Kaffen med mange andre undværlige Ting kunde bringes ud af Brug naar blot alle Forældre vilde.

(Johanne sætter Kaffen vranten fra sig, og skienker paa nyt ind til Philip og Simsen.)

Hans Nielsen. (Han tager Koppen og byder Johanne den.) Drik Du den, Moer! dig skal der den ikke; og fra i Dag af lover jeg: Du skal hver Dag faae din Kaffe at drikke.

Johanne. (venlig) Er det dit Alvor Faer?

Hans Nielsen. Tvivler Du, nu vore Børn ere store, og det forvolder dig Fornøyelse; men, vil du ikke drikke allene, da maa du indbyde Skolelæreren; thi jeg bliver mit Forsæt troe.

Simsen. Jeg skal ikke mangle at giøre Selskab, saa ofte kun Tiden tillader mig det; (hans Øyne have bestandig været henvendt paa Trine, han rækker hende nu den tomme Kop og siger:) af deres Hænder, min smukke Trine, ønsker jeg mig endnu en Kop iskienket.

Trine. Med Fornøjelse, Hr. Simsen. (Hun skienker i Koppen og gaaer dernæst strax bort.)

Niels. Jeg har en Bog i Lommen, skreven af en geistlig Mand, Jeg tog den med mig, om De maaskee vilde læse den.

Simsen. Hans Nielsen har allerede fortalt mig det; jeg vil sætte mig udenfor paa Bænken under Træerne, for at læse den i Rolighed. (Tager imod Bogen og gaaer.)

Femte Scene.

Philip. Hans Nielsen. Johanne. Niels.

Hans Nielsen. (til Niels) hent os de to stoppede Piber som staae inde i Smaakammerset! (Niels gaaer)

Johanne. Vort lille Fyrfad staaer ved Skorsteenen! (hun bringer Kaffeanstalterne bort og bliver ude.)

Philip. Det maae dog forvolde Ham stor Glæde, at have saa vakre, fornuftige Børn.

Hans Nielsen. De kan troe; det lætter mig ethvert Arbeide. Men er det ikke ogsaa Forældrenes egen Skyld, naar Børnene

ikke blive gode Mennesker? jeg har denne vis-se Troe!

Philip. For største Deel vel, ja!

Hans Nielsen. Naar Forældrene kun selv ere gode og opdrage Børnene fornuftig som de bør, da slaaer det dog sielden feil.

(Niels kommer med Piber og Ild og gaaer.)

Philip. (seer efter ham) Net en rask Knøs! hvortil har han bestemt sig, naar han forlader Skolen?

Hans Nielsen. Vor Skolelærer har sat ham i Hovedet: han skulde studere for at blive Præst; jeg vil ikke tvinge Knøsen, men mit Ønske er det ikke.

Philip. En fornuftig Geistlig kan rigtig nok udrette meget Got, da Præsten for det meste styrer hele Opdragelsesvæsenet; de kunne blive skyld i Menneskenes Lykke eller Ulykke, om end ikke stedse umiddelbar da dog middelbar, ved den store Indflydelse de have paa Religion og Troe.

Hans Nielsen. Jeg har rigtig nok tit tænkt paa det, hvorfore de præke os sommetider saa meget Ubegribeligt og Urimeligt

for som de selv ikke kunne forklare og give nogen rigtig Grund for, og dog ville de tvinge andre fornuftige Mennesker til at troe det. Det er jo dog tvertimod den sunde Fornuft at antage Noget som er ubegribeligt, for vist, uden at ledes dertil ved Grunde; helst naar ens Forstand nøder en tillige til at ansee det som urimeligt.

Philip. Men, vi bør ogsaa vogte os for, ikke for letsindigen, fordi en Ting forekommer os ubegribelig og urimelig, at forkaste den aldeles; Letsindighed er ikke mindre farlig i sine Følger end Lettroenhed.

Hans Nielsen. Fornuften er jo Menneskene medfødt, og naar de ærlig bruge den kunne de ikke være letsindige; den som ikke bruget sin Fornuft og troer for meget eller er lettroende, han er jo letsindig tillige. Vi see, naar vi give agt, selve paa det uskyldige Barn, hvis Fornuft endnu ikke har vundet Styrke nok: at Troen ikke er Mennesket medfødt. Naar Moderen siger det, at Ilden brænder, saa stikker det dog, naar det kan komme til, Fingerne i Lyset, det vil selv overbevise sig, vil selv see, føle og erfare; vi kalde denne

Lyst til Selvoverbevisning Ulydighed, Egensindighed, som i Grunden hos Barnet dog ikke er andet end medfødt Higen efter at bruge sin Fornuft, at overbevise sig selv.

Philip. Skulde imidlertid Barnet først selv see, føle og erfare Alt, førend dets Fornuft havde vundet Styrke nok til at gjøre rigtige Sammenligninger og Slutninger, da vilde det ikke allene skride meget langtsom frem i Kundskaber, men det maatte tillige undvære mangfoldigt Godt og blive udsat for mangt et Onde, for mange Farer, som dog Erfarnes Veiledning kunne befrie det for.

Det er derfor en saare vigtig Ting især: at Forældre og Lærere aldrig lyve for Børn, og ingen blind Lydighed forlange af dem, saa fremt deres spæde Alder ikke absolut kræver den; det første: for at vinde deres Tillid, det sidste: for at vænne dem selv til at tænke og handle.

Hans Nielsen. At der gives flere Ting, som selv gamle Folk bør antage som sandt og rigtigt paa andre Folks Ord som have flere Kundskaber og meer Erfaring end de, det kan vel ikke nægtes; men man maa ikke

komme frem med noget som reent stri̊der imod sund Menneske-Forstand, som dog alle Mennesker blot naar de vil, kan have; thi antager jeg det da ligefuldt, da bedrager jeg mig jo selv.

Philip. Vantroe o. Overtroe, ingen af de toe kunne være Fornuftens Venner.

Hans Nielsen. Jeg har saaledes aldrig tvivlet paa, at Jorden dreier sig omkring Solen og ikke Solen om Jorden, da jeg hørte saa mange Folk forsikre det, og jeg saae at Beregningerne i Almanakken traf ind paa et Haar; uagtet det forekom mig anderledes og jeg ikke ret kunde begribe det, indtil min Niels, som havde lært det i Skolen, i fior tegnede mig det for med Kridt paa Bordet, hvorledes Alt drejer sig omkring Solen; og da begreb jeg førſt, at det kun synes saaledes for mine Øyne, at Solen dreiede sig og at Jorden stod stille. Men naar man fortæller mig at Mennesket er født ondt, og at Troen kan giøre onde Mennesker salige, og at gode Mennesker ved blot at følge redelig den af vor Herre dem givne Fornuft, blive ulykkelige, da tænkde jeg: Du maa ikke lade dig bedrage! Slaae dit

Lid, dit Haab, til den almægtige og alviise gode Gud, som du vel ikke kan begribe, men om hvis Tilværelse og Egenskaber din egen Tilværelse saavel som Alt hvad du seer omkring dig maa overbevise din Forstand; giengield ham med Tak den Kjærlighed han viser dig og alle Mennesker, og søg at ligne ham, i Kiærlighed imod din Næste; men vogt dig for en ugrundet Troe som et redeligt Hierte ledsaget af Forstanden maae forkaste; og som kun er en Dievel, der søger at indsnige sig hos de Svage mellem Haab og Kierlighed.

Philip. (trykker trofast Hans Nielsens Haand) Han tænker som en brav Mand, — en retskaffen Mand! vi to kunne give hinanden redelig Haanden, uagtet Han heder Kristen, og jeg, Jøde; for at blive Christen som Han, behøver man ikke først at lade sig døbe; var dette nødvendigt, da ønskede jeg at alle af min Nation lode sig døbe, saa meget jeg end nu har derimod.

Alle fornuftige, gode, retskafne Mennesker kunne kun have een og den samme Religion, bygget paa samme Grundvold. Om En i sin Barndom er bleven døbt eller omskaaret,

derfor kan han intet, saalidet som for den Lærdom han er bleven opdragen i; men naar han bliver stor og da offentlig skifter sin Lære med en anden, hvorom han ikke kan andet end være overbeviist at den har lige saa mange Fordomme som den han frafalder, da er han ingen redelig fornuftig Mand, men han er en Hykler og giver ondt Exempel, naar han giør det for nogenslags Fordeel skyld.

Siette Scene.

De forrige. Trine. Simsen. (strax efter hende med Bogen i Haanden. Dernæst) Niels.

Trine. (til Simsen) Nu vil vi da høre hvad Faer siger! (til Hans Nielsen) Hr. Simsen har forelæst mig noget af en geistlig Mands Bog, hvoriblandt der var endeel som hovede mig ret got, der var og meget som forekom mig galt; saaledes paastaaer han: at Dands og Komedie er stor Synd; og at unge Folk derved kun forføres til Laster; — Jeg har været med min Madmoder saavel paa Komedie som Masserade og dandset, og jeg dandser saa gjerne! Faer har jo ikke lært mig

at det var Synd, og jeg troer heller ikke at jeg har lært noget Ondt; ligefuldt paastaaer Skolelæreren at Bogskriveren har Ret.

Niels. I vor Skole dandses ogsaa eengang imellem, og vi faae Lov at gaae paa Komedie og opføre selv sommetider Komedier.

Simsen. Der have vi den ulyksalige nymodens Opdragelse! jeg veed ret vel at mange af de Yngre af mine Kolleger ere af samme Tanker, og tilstæde i deres Skoler, baade Sang og Klang og Dands, jeg har selv været forført dertil i mine yngre Syndens Aar, men jeg er bleven omvendt ved Troen.

Hans Nielsen. Jeg kan æde, drikke og sove for meget, og da bliver det en Synd en Udyd; men jeg kan ogsaa sulte og tørste for meget og sove for lidt; bliver dette da vel en Dyd, undtagen naar høyere Pligt end den jeg skylder mig selv kræver Opoffrelse? Efter mit Begreb kan rigtig Brug og Anvendelse af enhver Ting ikke være Synd. Er De ikke deri enig med mig, Hr. Philip?

Philip. Fuldkommen, min gode Hans Nielsen! jeg har, ligesom Han, kun en eneste Dotter, jeg har derfor kunnet anvende desmere paa hendes Opdragelse, jeg har ladet hende lære Alt hvad jeg holdt for gavnligt til hendes Forstands og Hjertets Udvikling og til Sandsernes rigtige Anvendelse; — forskiellige Sprog, et kort Begreb om Videnskaberne, Musik, Declamation, Tegning, Dands; og derved maatte hun tillige gaae sin Moder tilhaande i alle huuslige Sysler som paaligge en brav Huusmoder. Efter Moderens Død har hun ene forestaaet min Huusholdning, og jeg kan roelig overlade hende i Selskab med sine Bekiendtere til enhver Fornøjelse saavel som den hun finder ved at dandse; hun er for fornuftig, til hverken at misbruge den til at dandse sit Helbred bort, eller til at forglemme nogen af de Pligter hun skylder sig selv og Andre. Hun har endnu kun for faae Dage siden dandset i den Skole hvor Deres Niels er, og hun fortalte mig at hun havde dandset med ham.

Niels. (hastig) Hr. Philip! var det Deres Datter? Man sagde mig det rigtig nok

at det var en Datter af en Jøde, men man nævnte ikke Deres Navn, og jeg vilde slets ikke troe det, thi — De maa tilgive mig min Aabenhiertighed, hun har ikke det allermindste hverken i Sprog eller i Lader af et Jødisk Fruentimmer, og var saa smagfuld, men tillige simpel paaklædt, saa at vi alle bleve forundrede; da det dog sædvanligt næsten er umueligt at tage Feil af deres Fruentimmer.

Simsen. Nej! Nej! det kan man ikke! Niels har Ret; de ville ligne vore og maje sig ud som Abekatter ti Gange værre end nogen anden; og til hvilket Sprog de lukker Munden op for at tale, saa bliver det bestandig Jødesprog. De Rige blant dem ville alle agere fornemme Damer, og have de lært lit Musik eller kunne fremskraale en Arie eller Sang, da bilde de sig strax ind at være Virtuoser; der er, kort sagt, intet saa naragtigt og indbildsk Kram til i hele Verden som disse Jødefruentimmer.

Trine. De mener dog vel kun dem som vælge slette Mynstre at rette sig efter? thi De hørte jo nyelig hvad Niels fortalte om Hr.

Philips Datter; og der gives sikkert flere Undtagelser —

Philip. Ret inderlig Tak, gode Trine, skal De og Deres Broder have, for de gode Tanker De have om min Rachel; Troer De mig ikke partisk som hendes Fader, da indestaaer jeg Dem for at De ikke tage Feil; og nu jeg har lært at kiende Dem, troer jeg De ikke ville fortryde paa at giøre hendes Bekiendtskab og jeg beder Dem derom paa hendes Vegne.

Niels. (henrykt) O, ja Trine! I to vil snart blive gode Venner. (til Philip) Har hun ret virkelig fortalt at hun dandsede med mig?

Philip. Ja virkelig; gode Niels! men hun vidste ikke at De var den brave Hans Nielsens Søn, førend jeg fortalte hende dette.

Niels. (affsides til Hans Nielsen.) Faer! jeg er nu paa det Tyvende Aar og skal snart være Student; men, var det vel urimeligt at gifte sig og dog at vedblive at studere?

Hans Nielsen. I det mindste ikke meget rimeligt, da Huusfaderens Forretninger tage for megen Tid bort fra Studerin,

gerne; Men hvorfor spørger du om dette?

Niels. O, Faer! (han sukker) den smukke og saa inderlig gode Rachel!

Simsen. (gører det) Der have vi Følgerne af den syndige Dands! Niels i sit Tyvende Aar forlibt, og dertil — i en Jøde-Pige! Kunde sligt have fundet Sted uden at Affecterne vare bleven ophidsede ved Dandsen?

Niels. O, Hr. Simsen! De kan sikkert troe, at hvor jeg end havde seet Rachel, om det havde været i selve Kirken, saa havde jeg ikke kunnet bare mig for at fatte Kiærlighed til hende; De skulle blot engang see hende og høre hende tale, da vilde De maaskee snart forglemme at sige Trine saa mange kierlige Ting som De sagde, da vi sad ude paa Bænken.

Simsen. Men betænk min gode Niels! fordet første er Han saa ung, i det høieste et Par Aar ældre end Rachel, og vil allerede tænke paa at gifte sig, og for det andet, hvad det fornemmeste er, han skal engang blive geistlig Mand og tænker paa at ville ægte en Jødepige; hvilken Skandal! vist nok kun-

de derved vindes en Forfabt, paa de Ret=troendes paa Salighedens Veje, thi hun maatte lade sig døbe —

Niels. (som ikke længer kan bare sig, hastig) Jeg skulde betænke mig fordi jeg er ung, og De betænker ikke at De er for gammel til at elske Trine? og er den geistlige Mand i Vei=en, da vil jeg ikke blive Geistlig; Faer har tilladt mig selv at vælge hvad Stand jeg vil, og Rachel er saa god, hun behøver ikke at omvendes eller at døbes.

(Philip hører rolig og opmærksom paa alt hvad der siges)

Hans Nielsen. Rigtig nok har jeg over=ladt Dig frit Valg i at vælge din tilkommende Hovedsyssel; hvorfore jeg ikke ønskede at see Dig vælge den Geistlige Stand, var, især fordi dens Indretning i de fleste Lande endnu er saaledes at Manden i den Stand næsten er nød til at lære Fordømme fra sig til andre, istedet for at udrydde dem hvor de findes, og bliver nødt til at dølge mangen en Sandhed; forandrede disse Betragtninger Din Beslutning, da vilde jeg glæde mig, men den nærværen=de Aarsag er ikke gyldig. At Du elsker Hr.

Philips Datter og ønsker dig engang saadan en Kone, dette bebrejder jeg dig ikke; men kunde Du rolig forestille Dig: at en fornuftig Pige skulde binde sig fast til en ung Knøs som først endnu skal blive til en Mand som Pigen kunde vente at leve lykkelig med som Kone og finde en fornuftig Fader i til deres Børn? Det er Hr. Philips eneste Datter; mener Du at han vilde give hende fra sig uden at vide hende med Vished fuldkommen lykkelig?

(Niels staaer nedslaget med Taarer i Øjet og seer taus paa Philip.)

Philip. Kom til mig unge, gode, ubedervede Menneske! (han tager Nielses Haand fat, som nærmer sig ham.) Tak skal Han have, at Han holder saameget af min Rachel! men hun fortiente det ikke, ifald hun beslattede noget uden at raadføre sig med sin gamle Fader; og jeg fortiente ikke hendes kierlige Tillid naar jeg vilde beslutte noget hendes Vel vedkommende, uden at raadføre mig med hende. Kom Han imidlertid saa ofte Han har Tid tilovers i mit Huus, naar Hans Fader intet har derimod, vi tre ville da søge at

lære at kjende hinanden nøyere; skal Venskab blive varigt, maae der Tid til at slutte det; Overilelse duer i intet Tilfælde, mindst i dette; og Hans Nielsen under os da engang imellem at være vor fierde Mand.

Niels. (glad) Saa jeg maa see og tale med hende ret ofte? inderlig Tak! gode Hr. Philip. Beste Fader! kom ret snart til Byen! Trine! bed vor Faer med mig.

(Simsen har bestandigt kiærlig smaasnakket med Trine.)

Trine. (høit) Plag mig ikke meer! Hr. Simsen! jeg har jo reent ud sagt Dem min Mening.

Simsen. Som jeg haaber Deres Fader vil bringe Dem til at forandre. (Til Hans Nielsen) Jeg har besluttet at ægte Hans Datter; Han veed jeg har et godt Levebrød. og kunde blive Præst naar jeg vil, og Provst og Doctor, jeg er lærd Mand og har mange Patroner, hans Datter kan saaledes blive Madame og Frue, og Hans Kones Samtykke har jeg allerede faaet da jeg forhen talte med hende i Kiøkkenet, og fortalte hende, at

jeg aldrig havde funden Trine saa smuk som i dag strax hun traade ind ad Døren.

Hans Nielsen. Kiære Hr. Simsen! De betænker ikke; De har jo hørt hende selv fortælle: at hun holder meget af Dans; hun har været paa Komedie — paa Maskerade —

Simsen. Men ikke paa Dandsebod — ikke paa Komedie med Fyrer!

Hans Nielsen. Jeg mærker De er af det slags Folk som lade sig aftinge, saa De holde hine Forlystelser dog ikke uden al Undtagelse aldeles for Synd? Men hvormeget De end ville opofre og tilbyde for at faae Fæstningen til at overgive sig, saa maa jeg dog ærlig forsikkre Dem; at ved min Hielp vil det aldrig skee.

Syvende Scene.

De Forrige. Truels.

Truels. Guds Fred! Her har I mig igien, og her er Jer Sølvbeger som jeg lovede Jer Moer at skaffe igien. Lige som jeg kom hiem kastede jeg mig paa mit hvide Øg,

og traf Gavtyven rigtig nok paa Landevejen; Jeg truede ham, og sagde: jeg vilde levere ham i Øvrighedens Hænder; men han bad og græd saa bitterlig; — han maatte nu herud med Begeret, som han først nægtede at have stiaalet; men min Mosis Baruch fik nogle dygtige Pidske-Snert at smage paa, og saa kom han frem dermed, og han maatte herud med alle de falske Penge han havde i sin Brevtaske; seer I? her er endnu to Stykker Femdalere! flere havde han ikke hos sig; thi jeg lod ham vende alle sine Lommer og opknappe Vest og Buxer.

Simsen. Men Randselen skulde I have taget fra ham, deri kunne han jo have skiult saa mange falske Penge han vilde.

Truels. Tage den fra ham? Pfy! da havde jeg jo været en Kieltring! men rigtig nok forglemte jeg at randsage den.

Simsen. O! at tage noget fra slig en Jøde-Kieltring, den Synd havde ikke været saa stor.

Hans Nielsen. Det er jo netop en af de værste Beskyldninger man giør Jøderne: at de ikke holde det for Uret at stiæle fra Krist-

ne, og en Skolelærer som nævner sig Kristen, vil præke samme Grundsætnings Anvendelse, kun omvendt, som rigtig!

Philip. Jeg kiender denne Baruch, han er Kommissionair for en Kristen Handelsmand i Byen, som leverer ham alle de bedervede Vahrer han snyder eenfoldige Mennesker med, og de deele Profitten. Det var at ønske, at han tillige med sine Kamerader engang blev sat ved Vingebenet; det er slige Gavtyve som underholde de Fordomme som herske imod den heele Nation som bærer Navn af Jøder.

Hans Nielsen. (giver Begeret til Trine) Bring det ud til vor Moer, og sig: at Truels har skaffet os det igjen.

Truels. Jeg gaaer med; thi jeg lovede at levere hende det selv. Farvel!

(begge gaaer, Niels følger efter.)

Hans Nielsen. (til Simsen) Kan jeg dog aldrig glemme, at De vilde sige til Truels: at det just ikke var stor Synd at stiæle fra en Jøde! hvad skulde vel en Mand der ikke var saa fornuftig som Truels troe, naar en geistlig Mand taler saaledes?

Simsen. Jeg sagde jo kun: det var ingen stor Synd at stiæle fra en Tyv, og Tyve ere jo dog næsten alle Jøder lige fra den Tid de gik ud af Egypten og stial de mange Kar og andre Sager.

Philip. Han maa ikke tage mig det ilde op! jeg vilde selv skamme mig ved at tage Kieltringer som findes blandt Jøder i Forsvar; dem er jeg lige saa varsom med i min Omgang som med andre Kieltringer til hvilken Sekt de end høre; men naar Han vil bebreide nærværende Jøder deres Stammefædres Tyverier, saa maa Han billig ikke forglemme sine egne og andre Folkefærds Forfædre, hvorom Historien fortæller os: at de røvede og plyndrede hvor de kuns kunde komme afsted dermed; og Korstogene som de Kristne siden førte, vare de ikke ligesaa fæle som Jødernes Toge i Kanaan?

Simsen. De maa dog tilstaae at der i Forhold gives langt flere Gavtyve blandt Jøderne end iblant vore Folk.

Philip. Var dette end saaledes, var det da at undres over? Der hører megen Styrke til, naar den som idelig seer sig foragtet

og nedtraadt, ikke tilsidst skulde tabe Følelsen for Æren, og er den først tabt, da er en stærk Spore til at handle rigtigt tabt. Slaven troer ikke at skylde Andres Frihed nogen Pligt, da man har berøvet ham sin egen; Frygt for Straf kan kun holde hans Hævnelyst i Tømme; troer han at kunne eludere Straffen, da hævner han sig og krænker til Giengield Andres Frihed hvor han kan. Der hører sand Oplysning og stærk Følelse af indvortes Værd til, miskiendt og forfulgt at vedblive at handle retskaffent.

Simsen. Da har man dog, især i seenere Tider, indrømmet Jøderne mange Friheder; man giver dem jo Characterer og Æres-tegn, tilstæder dem Adgang i Selskaber og Klubber, fornemme Folk raadføre sig selve med dem, man giver dem Embeder og giør dem saagard til Officerer! Men man maa giøre ved dem hvad man vil, saa hænger Joden dog ved de Fleste; Skakker-Jøden bedrager i det Smaa; hvor der er noget at fiske, er den fornemme, rige Jøde lige saa-vel ved Haanden, blot at denne snyder i det store.

Philip. Giør ikke mange af deres Folks smaa Kræmmere det samme? og ere alle deres fornemme Folk frie for den Lyde de bebreide vores? det Onde, det Urigtige er ikke medfødt noget Menneske, alle Mennesker fødes lige gode, det er Underviisningen, Opdragelsen og Vanen som giør heri Forskiellen.

Simsen. De, som synes mig at være selv Frietænker, vilde formodentlig dog lade deres berømte Moses Mendelsohns Vidnesbyrd gielde, naar han, uagtet al den Umage han havde giort sig for at aflægge onde Tilbøjeligheder, dog blev nødt til ærligen at tilstaae for en af sine fortroelige Venner, at han, naar han saae Guld eller Sølv, stedse følte noget i sig, hvilket ligesom trak ham hen til det *)

Philip. Dette bestyrker kun netop min Sætning hvormeget Opdragelsen og Vanen

*) En bekiendt Anekdote; om hvis Sandhed Skuespillets Forfatter, ved sit Ophold i Berlin i yngre Aar, blev ydermere forvisset, ved at erfare den af en værdig Mands egen Mund for hvem Moses Mendelsohn havde giort denne Tilstaaelse.

formaaer, og hvilket Herredømme disse tilsidst vinde over Mennesket.

Hans Nielsen. Det var et sandt Ord, Hr. Philip! havde jeg enten ligegyldig ladet mine Børn opvoxe i Fordomme, eller ovenikjøbet givet dem slette Lærdomme som, blandt andet det: at ansee Penge som det fortrinligste Gode, ligegyldig paa hvilken Maade det vindes, blot man forstaaer snildt at skiule Bedrageriet, eller og at bestikke dem som skulle straffe en; kunde jeg da vel have ventet at see retskaffne Børn? vilde ikke deres Synd saavel som Bebreidelserne i sin Tid falde paa mig som Fader tilbage? og de maatte jo bande mig, bleve de ulykkelige og kom til Eftertanke. — Seer De! Saaledes forestiller jeg mig efter min enfoldige Forstand, at Opdragelsen og Lovene burde være for alle Borgere det som en retskaffen Fader vil være for sine Børn; han underviser, beskytter, veileder, straffer og lønner dem saa meget han formaaer uden at giøre Forskiel mellem dem. Ere Underviisningen og Lovene grundet paa Viisdom og Retfærdighed, da ere begge deele gode, og de maa jo nødvendig giøre gode Borgere,

ere de derimod paa Fordomme og Uretfærdighed grundede, da er de ikke gode og da maa de nødvendig giore mange slette Borgere.

Simsen. I taler jo som en Bog, Hans Nielsen! men naar saa er som I sige, da indseer I jo selv, at Jøderne i Almindelighed maa være slette Folk, fordi deres Underviisning og Love ere slette.

Philip. Dog have deres Folk for største deel antaget den samme Bog, de samme Løve til deres Børns Underviisning og til deres Love: jeg mener: det Gamle Testamente, som de nævne det.

Simsen. Men Jøderne antage ikke det Nye Testamente, som vi stillige antage, og som er Grundvolden for vor Lære.

Philip. Tilgiv Hr. Simsen! jeg har ogsaa flere Gange læst denne Bog og sammenlignet den med deres Lære; men jeg er rigtig nok bleven fristet til at troe, at Bygmesterne have forfeilet Grundvoldene som De talte om, og sopført Bygningen ved Siden af Grunden og paa den Grund Moses havde lagt. De vil sande med mig: at Moses var en stor Mand, men han var yderst

herskesyg og rettede sin Underviisning og sine Love blot og aldeles efter Omstændighederne, saaledes som han syntes dem best skikkede for den Plan han engang havde foresat sig at udføre; Christus derimod kiendte intet til Herskesyge; paa Sandhed og Ret paa Naturens og Fornuftens urokkelige Love var hans Lære og Love grundede, og Sandheden opofrede denne sande Viise, enhver, Mennesket, Udspring af Viisdoms, Troens og Kraftens Kilde, uværdig Lidenskab.

Simsen. At høre en Jøde tale med saa megen Varme om Christus, kan ikke andet end forundre mig; Sandelig! der fattes ikke meget i, at han kunde blive en Christen.

Hans Nielsen. Og jeg mener, han er det allerede, saa som alle Mennesker efter mit enfoldige Begreb, burde være det; thi Navnet, giør vel intet til Sagen.

Simsen. Blot at Hr. Philip vilde giøre sig værdigere Begreb som vor Kirkes Lære; men deri ere disse Skribentere Skyld, disse ugudelige Fritænkere og Spottere som

nævne sig Philosopher. Jeg har til Lykke ikke læst ret mange af dem, men jeg kjender dog de fleste af dem af Navn, blandt andre Franskmændene Voltaire og Baile, og dem har saa mangfoldige Tydskere efterabedet, indtil Smitten er selv kommen her til os.

Philip. Endeel af Fritænkernes Skrifter har jeg rigtig nok læst, blandt disse Voltaires som De behagede at nævne som Dem bekient; jeg nødes til at tilstaae: han spotter mere over Fordomme og søger at giøre dem latterlige, end lærer os hvorledes man skulde undgaae dem; han river ned og hielper ikke til at bygge op igien; Men naar jeg seer et Huus slet bygget, i alle sine Deele faldefærdigt, hvert Øieblik truende sine Beboere med at styrte ned og knuse eller lemlæste dem, da vindes dog stedse en Fortieneste ved at varske disse naar de selv ikke ere opmærksomme, imens det endnu er Tid, at hielpe dem at rive det rask ned; formaaer jeg end ikke at opføre en nye Bygning for dem, nu de ere undsluppen Faren kunne de selv sørge for den og indtil den er færdig søge Lye saa got de kunne. Jeg fander derfor med Amerikaneren

Paine, som i sin Tid skrev over Menneskets Rettigheder, en Afhandling som de formodentlig kjender, i det mindste enhver Skolelærer burde kiende — „Voltaire fortiener Menneskenes Tak, kunde de end ikke indrømme ham deres Agtelse" Dog har jeg læst endnu flere saakaldte Rettroendes Forsvar og Forklaring af deres Kirkes Lære, og min Forstand blev kun stedse meer og meer overbeviist om: at en Lære som behøver Forsvar og Forklaring, hvis Sandhed Forstanden ikke kan fatte og det ubedervede Hierte ikke føle, ikke kan være den rette.

Simsen, Hvilken Lære holde De da for at være den rigtige? De ville dog vel ikke have Hedendømmet indført igien blandt os?

Philip. Himmelen bevare mig for enhver Slags Overtroe! Der gaves tilvisse mange redelige, Sandhedhyldende Mænd allerede blandt Hedningerne, men det lykkedes disse lige saalidet som seenere brave Mænd, at bringe deres Medmennesker tilbage igien til den rene Sandheds Kilde; neppe havde de for dem selv øset og vilde meddeele deres Med-

mennesker af de rene Vande, førend Eenfoldighed, Uvidenhed og Herskesyge rakte hinanden Hænderne og forplumrede Kildens rene Vand. Saaledes lærer os det Verdens Aarbøger, indtil den Dag i Dag er Christus øste fortrinlig af Sandheds-Kilden, uforsagt, med største Redebondhed meddeelte han Menneskene sine Venner, dets rene klare Vande; men Uvidenhed og Herskesyge fortsatte deres sædvanlige Syssel til denne Dag, og forplumrede Vandene.

Hans Nielsen. Jeg er kun en eenfoldig Mand uden Lærdom; min Fader var en brav Mand, men, Gud bedre! han døde tidlig bort fra mig, men vor Skolemester dengang, var ogsaa en redelig brav Mand, og naar jeg spurgte ham: om det eller det var Uret eller Ret, saa svarede han: jeg skulde først selv eftertænke hvad mig syntes, og ikke vænne mig til blot at antage og lære udenad det som andre Folk i den Henseende sagde til mig, og om det saa var Præsten selv; og var der da noget om hvis Sandhed min Forstand og mit Hierte ikke kunde blive

enige, da maatte jeg søge Veiledning hos fornuftige redelige Mænd.

Philip. Hans Skolemester maa have været en agtværdig Mand, der tidlig rev ham ud af Enfoldigheds og Herskesyges Herredømme.

Hans Nielsen. Saaledes har jeg vennet mig til at bruge min simple Fornuft, og om Aftenen naar jeg sad og røgede paa min Pibe efter Arbeidet, ja ofte paa Marken selve under Arbeidet, tænkte jeg efter over snart det ene snart det andet, og giorde saa mine egne Slutninger, og saaledes har jeg faaet min egen Troe som man kalder det, som giør mig glad og roelig; og naar jeg hører Præsten prædike, troer jeg ikke hvad han siger, før jeg føler det er sandt, for ikke at forledes til at antage urigtige Begreb.

Philip. Hans Nielsen har her fuldkommen besvaret Deres Spørgsmaal: hvilken er den rigtige Lære? Den, som Menneskets sunde Forstand kan fatte og som giør dets Hierte roeligt! Elsk Gud, Viisdoms, Ordens, og Kraftens, for den ubederdvede Menneskes Fornuft saa umiskiendelige Kilde, over Alt, og din Næste, alle di-

ne Medmennesker, som dig selv, som du ville at de igien skulle elske dig! — Kun dette, Indbegrebet af alle fornuftige Menneskers religiøse Pligter over hele Jordkloden, burde være Basis for alle Samfunds borgerlige Pligter og Love, hvis endelig engang det selskabelige Samfund skal naae sin naturlige Tendens. Selve Moses med al sin Herskesyge blev ved sin Fornuft nødt til at bygge de X Bud paa denne Basis, og have ikke Christne saavel som Jøderne antaget dem? hvorfore grunde da Menneskene ikke alle deres Love paa den? Dog! Menneskevennen øyner glad Tiden endelig nærme sig med stærke Skridt, Forberedelsen er fuldendt, Pluraliteten begynder at tænke og synes villig til at tage imod Fornuftens og Sandhedens Velgierninger; — En heldig Tidspunkt for de oplyste Mægtige som ville fornuftig ligne en Joseph den Anden og Henrik den fierde og tillige fortiene Navnet af stor som Menneskehedens Velgiørere; omsonst ville de Dievle arbeide dem imod; kun tapper i Feldten mod Enfoldighed, Uvidenhed og Herskesyge! Oplysning og Kiærlighed være vore Vaaben og Haabet vor Ban

ner; Enfoldighed og Uvidenhed bekiempes først, og Herskesyge isoleret nødes da til, selv at overgive sig.

Simsen. Ej, Ej! De kommer i Affect Hr. Philip! med Dem seer jeg nok er intet at udrette; De er hverken Jøde eller reent Hedning, og jeg agter ikke at omvende Dem; men de giør Uret i at sætte Hans Nielsen slige Begreb i Hovedet, han er ingen lærd Mand, og saa var der dog mange Ting som hans Forstand ikke kan begribe og som han og hans Lige bør antage paa Lærerens Ord.

Hans Nielsen. Jeg benægter ikke at der gives Ting som gaae over mit Begreb, men dem lader jeg staae for deres eget Værd; jeg giør med dem som jeg giør med vore Forordninger, naar jeg ikke kan bedømme dem, om de ere gavnlige eller ikke, jeg holder da min Dom tilbage, men jeg veed jeg er nødt til at giøre hvad de byde, naar jeg vil blive roelig i Landet uantastet af Øvrigheden; Giør jeg da Uret, saa er det ikke min Skyld, men deres som gav Forordningerne; og lider jeg ved at følge dem, da lide jo andre ogsaa;

Saalænge de fleste taale roelige bør jeg ogsaa roelig taale.

Simsen. Desuden maa Øvrigheden nok bedre forstaae Tingene end Han.

Hans Nielsen. Jeg har kun lært lidet, og der gives vist nok mange Tilfælde hvori jeg ikke forstod at give gode Raad til dem der skrive Forordningerne; men ligefuldt! at mange Ting ikke ere rigtige men burde forandres, dette lærer mig den sunde Fornuft; og ville Alle være enige i at bruge hver sin, da blev det ogsaa nok forandret, og vi ville alle kunne blive meget meere lykkelige.

Simsen. Alle være enige — siger Han — at rebellere imod Øvrigheden! ikke saa han mener? Ja! en smuk Tanke! deraf komme just de mange Ulykker i vore Tider, som vi see over os. Men jeg haaber der bliver nok raadet Bod paa sligt, nu Franskmændene ere kuskede; og saameget jeg end nødes til som Lutheraner at have imod Paven, saa glæder det mig dog at han vandt Magt igien for at standse den lede Vantroe og Kietteriet der begyndte at tage overhaand.

Hans Nielsen. Gud bevare mig for Tanken blot, at ville rebellere! jeg har ladet mig fortælle hvor slemt det er gaaet til i Frankerig; men jeg forestiller mig, det er gaaet dem som Børn der ere blevne kuskede og undertuede af en haard og slem Fader, om derved ere giort svage og frygtsomme, men naturligt ikke bragte til at kunne elske ham; blive disse nu engang befriede for den haarde Fader, og føle det urigtige i hans Strenghed imod dem, da forledes de let til at lade deres Børn reent raade sig selv og derved at blive ryggesløse og opsætsige og skade sig selv.

Philip. I denne Lignelse ligger stor Sandhed: for strænge Love, giøre Borgerne til Slaver, for megen Mildhed kunne giøre dem ryggesløse! følgeligen: hverken Tyranner eller den svage Øvrighed kunne vente at blive elsket; og den Svage maa ofte lide det som Tyrannen især fortiente. Hvilken vigtig Ting er dog ikke Lovgivningen! maatte dog viise, retfærdige og følgeligen gode Love stedse ene danne Borgerne, da vilde hverken tyrannisk eller svag Øvrighed, hverken Slaver eller Rebeller existere i Staterne; og Menneskene ef-

ter saa mange Aarhusindes Nedværdigelse kunne vinde deres oprindelige Værdighed igien tilbage.

Ottende Scene.

De forrige. Frederik.

Frederik. Vil Hosbond jeg skal saae det fremmede Frø i Marken endnu i Dag, eller maa det blive til i Morgen?

Hans Nielsen. Kan Du spørge derom, Frederik? Det er høj Tid, skal det lykkes; maatte vi ikke længe nok vente førend Veirliget tillod at behandle Jorden dertil tilgavns? først i Aftes lykdes det, og Du veed hvad Forskiel en Dags tidligere eller sildigere Saaning kan giøre i Væxten; den fornuftige vindskibelige Jordbruger maa nytte Øieblikket.

Simsen. Da passer dette sig ikke med hvad I nys sagde: at I ville adlyde Forordningerne; I udsætter Jer for at komme til at betale Bøder!

Hans Nielsen. Det maae da saa være! Imellem to onde Ting bør man vælge

ge det mindste Onde, naar man endelig nødes til at vælge; thi som fornuftig Landmand maae jeg ikke udsætte mig for Tabet jeg kom til at lide naar Græet kommer for sildig i Jorden, og ved at betale Bøderne, haaber jeg at Lovene ere forsonede.

Niende Scene.

De forrige. Johanne.

Johanne. Trine sagde: at Hr. Philip underveis havde talt om, at han helst gad spise i den frie Luft. Hun har derfor sat Bordet med Maden paa under Træerne ved Bænkene; Om De saa vil komme ud og spise!

(De følge alle Johanne, undtagen Frederik, som træffer Hans Nielsen i Kiolen og holder ham tilbage.)

Friderik. Gode Hosbond maa ikke blive fortrydelig, — jeg har en Begiering til Ham; Han maa for Guds Skyld ikke lade Skolelæreren faae vor Trine til Kone; jeg har saalænge holdt saa meget af hende og elsker hende saa forfærdelig; men jeg har ikke

turdet lade mig mærke noget dermed for nogen Siel; — det var blot for Trines Skyld jeg saa gierne vilde have været fri for at gaae ud i Marken og saae.

Hans Nielsen. At Trine skulde faae Skolelæreren, derfor kan Du være roelig; hvad Resten angaaer, min gode Frederik, da veed du nok jeg holder for meget af Trine til at ville overtale hende til noget eller og nægte hende Noget, naar hun ønsker det og det er rimeligt; Imidlertid trøst dig! Trine bliver herude hos os endnu i et Par Dage.

Friderik. Maa jeg da ikke nok gaae strax hen og saae, og tage lidt tør Mad med mig? des snarere bliver jeg færdig og kan være hiemme i Eftermiddag og see Trine.

Hans Nielsen. Giør som du ønsker.

Fridrik. Tak! gode Hosbond. Hurra!

(Han svinger Hatten, de gaae.)

(Dækket falder.)

Tredie Akt.

En grøn Plads udenfor Hans Nielsens Gaard, under nogle Træer staaer en Bænk og et dobbelt Bord med nogle Stole. De have spist og staae op fra Bordet i det Dækket gaaer op.

Første Scene.

Johane og Trine (tage af Bordet. Alle give hinanden Hænderne og sige Tak for Mad! efter Landsbyeskik. Niels henter stoppede Piber og Ild.)

Hans Nielsen. Imens De gode Venner ryge Deres Piber vil Niels og jeg giøre et Spring i Marken; De er vel saa god, Hr. Simsen, at holde Hr. Philip en liden kort Stund med Selskab.

Philip. Der er jo Hytte paa Piben? saa tager jeg den med mig, og gaaer lidt omkring og seer mig om.

(de gaae alle.)

Anden Scene.

Trine. (kommer i samme Øieblik og sætter sig paa Bænken med noget Syetøy eller andet Arbeide.) Friderik. (kiger frem paa Hiørnet bag ved Huuset; og da han seer Trine er ene, nærmer han sig hende, han tager Hatten i begge Hænder for ved sig, og staaer forlegen og stirrer paa hende.)

Trine. Hvorfor spiste Du ikke med os til Middag?

Friderik. Jeg kom nu lige fra Marken; jeg var henne at saae Frøet vi fik forleden fra Byen; jeg skyndte mig det bedste jeg kunde; thi jeg vilde saa gierne være frie i Eftermiddag for at kunne tale med Dig.

Trine. Du seer ikke glad ud som du pleier, Friderik!

Friderik. Kunde jeg det, naar Trine er borte fra Huuset? Dig kan det sagtens være ligegyldigt hvor Du end er, thi hvor Du kommer bringer Du Glæden med dig, — men jeg. —

Trine. Saa? — mener Du virkelig at det er mig ligegyldigt hvor jeg er, da tager Du feil gode Frederik! Jeg har inderlig længtes efter at komme hiem.

Friderik. Og vil dog kun blive her et Par Dage? O Trine! naar Du vidste. —

Trine. Hvad skulde jeg da vide?

Frederik. Arbeidet bliver mig hver Dag meer og meere tungt; da Du var her, da gik det mig saa rask fra Haanden.

Trine. Dette hører jeg ikke gierne nu jeg er borte trænge Faer'r og Moer end nu meer til Din Hielp end forhen. Du veed hvormeget Fae'r holder af Dig; Du maa være flittig og arbeide med Lyst, Frederik! betænk det er ikke allene til Fae'rs og Moe'rs Fordeel, men tillige til min og Nielses, og Du har jo saa tit sagt: Du holdt saa meget af os begge.

Friderik. Ja, gode Gud! det giør jeg ogsaa, vi ere jo tilsammen opdragne Børn, jeg kom jo bitte smaae allerede i Din Fae'rs Huus; men Trine, bliv ikke vred! jeg hol-

der dog ganske anderledes af Dig end af Din Broder

Trine. Hvorfore skulle jeg blive vred? Nej gode Frederik, jo meer Du holder af mig deskjærere er det mig.

Friderik. (Slenger sin Hat paa Bordet eller Bænken og tager glad hendes Haand.) Er det sandt Trine? O! da er jeg lykkelig! jeg tør altsaa elske Dig? Men — (med vedmodig Stemme) vil Du ogsaa elske mig lidt igien?

Trine. Gode! gode Frederik! —

Frederik. O! — jeg venter allerede Dit Svar; jeg Daare! som vilde indbilde mig at Trine som har seet saa mange smukke Bye-Junkere, skulde kunne elske mig som ikke ejer andet end et Hierte og et Par sunde Hænder.

Trine. Naar jeg nu siger Dig: at ikke en eeneste af disse smukke Bye-Junkere har giort mindste Skaaer i mit Venskab for Dig og at dette er urokkeligt, er Du da tilfreds?

Friderik. Jeg bør troe dig, thi Trine kan ikke sige andet end hvad hun mener; Men Trine! — Venskab er ikke Kierlighed!

Trine. Men dog et veldigt Skrit paa Veien hen dertil.

Frederik. Vil Du da blive staaende uden at gaae videre?

Trine. See først saalænge paa de smukke Bye-Piger, som jeg har seet paa Bye-Junkerne; og holder Du da Stik, da vil jeg møde Dig endvidere paa Veien. — Jeg skal bede Fae'r at give Dig Lov at tiene en Tidlang i Byen, da kunne vi dog sees engang imellem.

Friderik. O, det var et rart Indfald, søde Trine! Naar jeg da blot kan være vis paa Du vil holde lit af mig; men ret længe blive vi der dog ikke, ikke sandt? Hosbond og Moe'r trænge til vor Hielp, og vi ville da arbeide sammen, saa fornøiet saa glade!

Trine. Men Fae'r har endnu ikke samtykket i Din Byereise.

Friderik. Naar Du blot beder ham, saa samtykker han nok. Hør Trine! men Du maa ikke blive vred! — jeg har allerede fortalt Din Fae'r, at jeg holder saa meget af Dig, men at jeg ikke endnu har turdet sige

det til Dig selv. — Jeg kunde ikke bare mig, da jeg blev var at Skolelæreren saae saa vist paa Dig i Morges da Du gik over vor Gaard, og tog Dig ved Haanden, og han saae saa haanlig til mig da Du gik ind i Huuset, og jeg hørte ham tydelig tale med sig selv og sige: »Hun skal og maa blive min, hvorledes jeg end bærer mig ad!"

Trine. Gode Frideril! — Hvad svarede vor Fae'r Dig da?

Frideril. Han sagde: Skolelæreren skulde jeg kun ikke være bange for! og hvad min Kierlighed til Dig angik, da skulde jeg kun ikke tabe Haabet, men andet Svar kunde han endnu ikke give mig.

Trine. Naar jeg nu svarer Dig det samme, — er Du da tilfreds?

Frideril (yttrer største Glæde og tager begge hendes Hænder.) O! sødeste rare Trine! hvor er jeg glad! — glem nu ikke at tale til Din Fae'r om mig; o snart! snart!

(Der høres Støy i Nærheden paa Landeveien, de springe hen til Culisserne og see ud efter hvad der er paafærde.)

Trine. De have en Jøde imellem sig! (Frederik vil løbe hen, men Trine holder ham tilbage.) bliv her! og lad dem komme nærmere, da faae vi nok at vide hvad det betyder.

Tredie Scene.

De Forrige. Hans Nielsen og Niels komme en Vey, og Philip og Simsen en anden Vey, og mødes alle paa Theatret; strax efter kommer en Deel Bønder med Kieppe i Hænden og føre Baruck og en anden Bandyt, mellem sig, paa begge er Hænderne sammen bundne med Reeb, dog ikke saa tæt at de ikke kunne røre Armene; endeel Bønder-drenge følge efter dem.

Hans Nielsen. (til en af Bønderne) hvor skal I hen med disse Folk? hvad har de forbrudt?

En af Bønderne. Jøden har brækket Ole Hansens Kiste op i Tierebye, imens Folkene vare i Kirken, og Manden fik fat paa ham med alle Tyvekoster da han kom

hiem; han havde skiult sig i Haven i en Halm-stak; den Anden har stiaalet flere Gange i vor nærmeste Kiøbsted, i Dag fik vi først fat paa Ham, og vor Sognefoged har givet Ordre at transferere dem til Tingarresten indtil han har skreven Aperten til Øvrigheden.

Drengene (som bliver Philip vaer) See der er endnu en Smaus! tag fat paa ham og lad ham giøre den anden Selskab!

Hans Nielsen. I bør skamme jer, I Uslinger! og revses for Jeres Ufortstand, at I ville drive Spot med en Mand I ikke kiende, ydermere en gammel og agtværdig Mand! har I vel lært Sligt i Skolen? og dog vover I det i Skoelelærerens Overværelse ovenikiøbet.

Simsen. Skam Jer noget Børn! denne Mand har jo intet Ondt giort.

Hans Nielsen. Og om saa var, saa skal Øvrigheden efter Lovene straffe hàm, men selve Forbrydere maa ikke være udsatte for uopdragne Børns Raadhed. Her kunne I lære, Børn! ifald man har forsømt at sige Jer det i Skolen: at der gives Kieltringer ligesaavel blant os, som blandt Jøder; og lad denne

værdige Mand, som jeg som saadan nøie kiender, lære Jer: at der gives ligesaavel brave Folk som fortiene Agtelse, blandt dem som blandt vore Folk.

(Børnene have imens tavs trukken sig tilbage og staae og gabe).

Baruk. (som er bleven Philip vaer) O Hr. Philip! ich bitte Sie, retten Sie mich doch nur diesmahl aus disem Klauen! (til Bønderne) Icke sant! Solchene hafer iche mischtet das Minschte bischen, di hafer fot al schmuchle tilbaches ichien.

Philip. Jeg hverken kan eller tør hielpe Ham fri, Baruch! Jeg vilde derved giøre meget Ondt, vilde bidrage at forøge Fordommene imod heele Nation naar jeg tog de som giøre Kieltringstreger i Forsvar; derimod tag dette (han giver ham nogle Penge.) Det kan jeg med god Samvittighed give ham, og tag Han dette (han giver den anden ligeledes noget.) I skal straffes, men I skal ikke tørste og sulte paa Veien.

Hans Nielsen. (har imens ladet Trine hente nogle Stykker Mad og giver dem til Baruch

den Haven.) Medlidenhed kan man vise Jer Retfærdigheden ufkadt.

Simsen. (til Baruch) Krukken gaaer saa længe til Vands, indtil den —

Baruch (tager Ordet) tilschist gar in Stykken, vil De schiche! Aber Hr. Simsen, noch er jech doch iche so rein in Stykken, och jech blef doch i de minschte frej for dereſches Stok; Dem hafer jech doch iche snit. (heele Processionen gaaer videre frem hen ad Veien som man seer i Baggrunden af Theatret. Niels gaaer ind i Huuset, Trine ligeledes.)

Simsen. Men Du havde det dog ifinde god Karl! Den forbandede Smaus vover endnu at pukke! jeg har dog aldrig i Verden for noget følt saadan Antipathi, som den jeg føler, naar jeg seer en Jøde.

Philip. Denne Følelse er rigtig nok en forunderlig Ting, den smitter som oftest og bliver gjensidig, lige som Gaben paa vor Spadseretour; da De begyndte, fik De mig ligeledes til at gabe, indtil jeg naaede Gaarden igien.

Simsen. Havde jeg at raade, da skulde vi snart følge vore forhenværende Med-

borgeres Exempel og reent udelukke dem fra og forbyde dem Adgang til Landet.

Philip. Jeg kan ikke deri forkiende en Stat som paa nyt indretter sig, at den søger at sætte Ligevægt saa meget mueligt i det heele; da den allerede har Overflødighed af Kræmmere, og Jøderne, for største deel endnu, kun drive og nødes til at drive denne Handtering, saa har man ved Udelukkelsen villet forebygge en skadelig Forøgelse af denne Klasse Borgere. At denne Hensigt og ikke fordi det er Jøder har ledet deres Beslutning, see vi deraf: at de have anvendt lignende Forsigtighed, saa meget det lod sig giøre, i henseende til de endnu mere farlige aandelige Kræmmere som dog nævne sig Christne, ved at udelukke Jesuiter og Munke fra Adgangen til deres Land.

(Simsen. lister sig bort ind i Huuset)

Hans Nielsen. De gav ham der et dygtigt Snert, Hr. Philip! jeg forstod godt hvad de vilde sige med Deres Jesuiter og Munke; han fortiente det; men der bider intet paa ham; Jeg la'r ham gaae for det han er og gie'r ham Mad og Drikke naar

han kommer, men Venskab kan aldrig komme imellem os! han giorde mig gierne alt det Onde han formaaer, thi han er vred fordi jeg ikke vilde sætte min Niels i Lære hos ham; men Gud forbyde! jeg skulde lade ham fordervés i Skolen hos ham.

Philip. Gid alle Fædre tænkde saaledes! Længe nok har Verden maattet indsee Vigtigheden af Undervisningen for Borgerne i Selskabet; Men Herskesygen har eene bemestret sig den til at udføre sine Planer til at giøre Medmennesker overtroiske, fordomsfulde, feige og nedrige, kort til deres lydige Slaver.

Hans Nielsen. Men da der dog ere saa mange fornuftige Mennesker som lide derved, skulle det da ikke engang kunne blive anderledes.

Philip. Menneskevennen bør haabe at ligesom en smitsom Syge jo længere den har raset omsider taber sin Kraft, at ogsaa den aandelige Sygdom som i Aartusinde igiennem har raset blandt Menneskene endelig ogsaa engang vil tabe sin Kraft, og at det siden vil blive den redelige Viise lettere, ved Oplysnings Hielp at seire over Fordom og O-

vertroe, som det bliver den kloge Læge stedse lettere at virke imod det Onde, i Forhold af Sygdommens Gift ved den lange Rasen omsider er bleven svækket.

Fierde Scene.

De Forrige. Friderik (hastig ud af Huset) Simsen (strax efter siden) Trine.

Frederik Hosbond! Han maa endelig skaffe Trine Roe for Skolelæreren! han løber efter hende, hvor hun staaer og gaaer, og han vil forbyde mig at tale med hende.

Simsen. (som hører det sidste.) I troer dog vel ikke hvad Knøsen siger der? han maa for min Skyld tale med Trine saameget han vil, men han bør vise mig den tilbørlige Respect, og ikke falde mig i Ordet naar jeg taler med hende.

Frederik. Saa? Skulde jeg da taale naar Han snakker hende for om sin Kierlighed, og siger hende: at det var en Skam naar hun vilde giøre sig gemeen med mig. Jo! det er en smuk Lærdom Han giver hende.

Hans Nielsen. Kiære Hr. Simsen! De unge Mennesker ere som Søskende opdragne sammen, det vilde derfor være dobbelt Synd, at sætte Splid imellem dem.

Simsen. (heftig) Splid! har jeg villet sætte Splid imellem dem? Mit Embede byder mig derimod ikke at taale, at en Knøs paa den Alder seer saa kierlig til en ung uskyldig Pige; Vort Embed er: at forebygge Synden hvor vi treffe den; og vil Din Hosbond ikke giøre det, da forbyder jeg Dig det engang for Alle, ikke at tale med Trine naar hun er allene.

Frederik. Det skal Han nok lade være at kunne forbyde mig, al den Stund Trine ikke forbyder mig det!

Simsen. Har man nogensinde seet Mage til Opsætsighed, og det lige i mine Øine? havde jeg for to Aar siden kunnet forudsee det, da skulle Du ikke have faaet lov at komme frem paa Gulvet i Kirken endnu i et halvt Dosin Aar; det skulde jeg nok have aftalt med Vedkommende.

Friderik. Da var jeg gaaet hen til Præsten og klaget Ham an; Jeg lærte ja

hiemme hos Husbond alt hvad jeg vidste man kunde spørge mig om; af Ham har jeg jo næsten intet lært.

Simsen. Du est en utaknemmelig og ugudelig Krabat! I har der opdraget en Slange i Jer Barm, Hans Nielsen!

Hans Nielsen. At jeg har opdraget ham, har jeg hidtil endnu ikke havt Aarsag at fortryde paa.

Simsen I vil komme til engang, at staae til et stort Ansvar!

Hans Nielsen. Ja! naar jeg ikke havde opdraget ham som han er.

Simsen. I har bibragt ham falsk Troe, giort ham derved ryggesløs, og I bestyrker ham ovenikiøbet i hans Opsætsighed imod mig en geistlig Mand, ved at tage hans Parti.

Hans Nielsen. Jeg har slet ingen Troe bibragt ham; den Beskyldning om Troen, er altsaa ikke sand; jeg har blot ledet og formanet ham til at bruge sin sunde Fornuft, ikke giort ham ryggesløs, men søgt at giøre ham opmærksom paa hvad der er Ret og Uret; jeg giør ham ikke opsætsig imod Mo-

gen, men tager hans Parti, fordi en geistlig Mand giør ham Uret.

Simsen. I er en forhærdet Synder! I tilstaaer, selv i en Jødes Overværelse, til en geistlig Mand: at I slet ingen Troe har bibragt Jer Pleyesøn; hvad maa han vel tænke om den Respect vore Folk bær for Troen og imod deres Geistlighed? Ney! var det almindelig saaledes, da maatte man heller være en Jøde-Rabbi eller en Pope eller hvad de andre alle hedde; Jøderne vise dog deres Rabbiner den tilbørlige Respect; ikke sandt? Hr. Philip!

Philip. Enhver brav Mand og følgeligen brave, retskafne Lærere i Særdeleshed, som kunne stifte saa meget Gavn, fortiene at agtes og æres, og den der ikke agter dem, ringeagter sig selv derved.

Simsen. Hører I, Hans Nielsen? Eders Ven maa selv giøre Eder Bebreidelser.

Hans Nielsen. Men hørte De Hr. Simsen! ogsaa rigtig hvad han sagde? — „enhver brav og retskaffen Lærer.“

Simsen. (artig) Den er jeg, og skal nok forstaae at skaffe mig Respect, naar I og

Jeres Lige ville nægte mig den; Jeg skal anklage Jer, Hans Nielsen, som en Mand uden Religion, som en Kietter, som hverken er Jøde Christ eller Hedning, som man burde forbyde Adgang til Kirken, som aldrig bør tilstædes at aflægge Viidnesbyrd, som en Ungdoms-Forfører, kort en slet Karl! (han bortfierner sig hastig)

Philip. (Sagtmødig) hvilket Alt og sidste især dog Ingen redelig Mand som kiender det mindste til ham, ville troe.

Hans Nielsen. Tak, Hr. Philip! Vidnesbyrd af en Mand som De, er næst min Samvittighed, det Kiæreste jeg kunde ønske mig.

Philip. Jeg er ret glad over at vi blev ham quitt.

Friderik. Men at han vilde skielde Hosbond for en slet Karl, det kan jeg dog aldrig glemme ham; (han gaaer ind i Huuset)

Philip. (seer efter ham) En rask ung Mand! Deres Trine og han er et Par, som ret ere skabte for hinanden.

Hans Nielsen. De ere for unge endnu, især han, han er neppe et Par Aar ældre end min Trine.

Philip. Langt heller for ung end for gammel! og ved den Opdragelse Han har givet dem, ere de begge nogle Aar ældre end de fleste af deres virkelige Alder! gode Mennesker med sunde Grundsætninger, bør saa tidlig som muligt give sig Hænderne til Forening, derved undgaae de Vildfarelser, som hver af dem sig selv ene overladt ere udsat for; Venskab, i den unge Alder knyttet, bliver almindelig mest fast og varigt, Børnene avles og opdrages med mere Raskhed, selve Forældrenes Sygdomme brydes lettere i den unge raske Alder, Nærverne faae hastigere deres Spending igjen, og de hindres ikke saa længe, som ofte hos Ældre er Tilfældet, at deeltage i Børnenes Pleje.

Hans Nielsen. Rigtig nok blive Børnene ikke udsatte for at maatte savne Forældre, ne saa tidlig som ellers.

Philip. Ikke at tale om Fordelen af tidlige Giftermaal for Staten for Borgersamfundet, uagtet den er indlysende og ogsaa

af den retskaffene Borger bør tages i Betragtning; Men, til at Selskabet skulle kunne opnaae denne Fordeel i sin Fylde, maatte dets Indretning og Lovgivning især først underkastes en væsentlig Forandring og Forbedring; Velstand maatte være lettere end hidtil for Pluraliteten, at underholde og opdrage Børn, lettere især for den unge Borger, at bestride hvad der hører til en Huusstand. Er dette til Dato end endnu kun fromme Ønsker, saa lad os i det mindste ikke selv indbilde os Vanskeligheder i de sieldne Tilfælde hvor de ikke ere virkelig.

Hans Nielsen. Men jeg veed endnu ikke engang vist, om ogsaa min Trine holder af ham; Saa meget jeg end har ønsket det, saa har jeg dog endnu aldrig ladet mig merke noget dermed for hende; thi hun bør selv frit vælge.

Niels. (kommer fra Marken og vil gaae ind i Huuset.)

Hans Nielsen. Bed Trine komme ud til os! (Niels gaaer ind)

Trine. (kommer ufortøvet) Her er jeg Fader! Jeg hører af Frederik at min Frier

er gaaet sin Vei; naa da! Lykke paa Rei sen! (hun kaster spøgt et Fingerkys hen ad Veien som Simsen er gaaet ad.)

Hans Nielsen. Trine! svar mig lige frem, elsker Du Frederik? At I holde af hinanden det veed jeg nok, men — elsker Du ham?

Trine. Jeg har først en Bøn, da skal jeg svare Jer Fae'r; Ville I vel tilstede Frederik at tiene en tidlang i Byen?

Hans Nielsen. Hvorfor beder Du mig derom?

Trine. Da blev jeg først ret vis paa hans oprigtige Kierlighed, naar han holdt Prøven ud.

Philip. Elsker De ham, beste Trine; da bør De ikke udsætte den De elsker for saa farlige Fristelser, naar de kunne undgaaes; thi for en ung Mand, selve med det beste Hierte, er Faren at blive forført langt større end for Fruentimmer.

Trine. Han kommer jo ikke blandt Krigsfolket; vor Fae'r har for lang Tid siden betalt en Anden som tilbød sig, for at gaae i hans Sted; blandt disse veed jeg nok kunde

han let forføres til at blive letfindig, — men jeg vil kun prøve paa om han elsker mig saa meget at hans Hierte kunde holde Stik blandt de smukke Bye-Piger.

Hans Nielsen. Hr. Philip har Ret! Det er ikke kiønt af Dig, Trine, at ville byde Haanden til at udsætte et ungt Menneske for Fristelser; Naar nu Tilfældet blev: at en Pige var det endog kun ved forstilt Kierlighed som Fruentimmerne saa got forstaae sig paa naar de ville, vandt hans Hjerte fra dig, om end ikke heelt, saa dog endeel af det, var det da ikke Din egen Skyld?

Trine. Kunde han elske et Fruentimmer som forstiller sig, da har han aldrig elsket mig ret; den Tanke maatte da trøste mig.

Hans Nielsen. Elsker Du ham da ikke virkelig?

Trine. Ja af mit ganske Hierte! Fae'r.

Hans Nielsen. Da bruger Du i Øjeblikket selv Forstillelse, naar Du siger Du kunde trøste Dig naar Du mister hans Hierte.

Trine. I forstaaer mig uret Fae'r! jeg mener kun, jeg maatte trøste mig naar han

ikke elskede mig; Men det veed jeg han giør nu.

Hans Nielsen. Er det da vel andet end Fruentimmer · Forfængelighed som bevæger Dig til at ville udsætte ham for en Kamp hvis Udfald kunde berøve Dig den Seiers Krands Du engang vandt? lad heller Din Kierlighed fierne ham langt fra Kamppladsen.

Philip. Deres Fader har Ret! den engang vundne Myrthe-Krands som pryder det ædle Fruentimmer saa skiønt, bør hun ikke lade sig lede af Forfængelighed til at sætte paa Voves Spil.

Trine. (hiertelig og truffen) Fae'r! I maa ikke samtykke i at Frederik tiener i Byen; Men tillad da ogsaa mig snart at forlade Hovedstaden. Jeg vil ærlig tilstaae: at Ønsket ofte at kunne see ham og tale med ham, var en Grund med hvorfore jeg bad om Tilladelse for ham at tiene i Byen. At vi endnu ikke saa hastig tør tænke paa at givtes, det veed jeg nok, thi I har saa tit sagt: at man ikke maatte givtes saa ung; naar I blot samtykker, at han engang maa faae mig til sin Kone; Vi skal da saa troelig arbeide sammen

for Jer og vor Moe'r, og stræbe at fortiene vor Føde og Løn, og J skal sikkert blive fornøiet med os.

Philip. Oplært af Deres brave Fader til en duelig Landmand, vil Deres Frederik aldrig kunne komme til at savne rigelig Udkomme, og Deres Fader vil nok sørge for Alt som De behøver, dog vilde jeg saagjerne ogsaa bidrage lidet til min Vens Børns Fremtids Fornødenhed; jeg vil derfor bede Dem modtage denne Obligation som en Faddergave, uagtet jeg vel veed at denne Benævnelse er ikke retvel passende i en Mands Mund som nævnes Jøde; Men Navnet kan jo i sig selv være ligegyldigt.

Trine. (seer paa den) To Tusinde Rbdlr. Sølv-Værdi! — Hr. Philip! — Fae'r! maa jeg tage imod den?

Hans Nielsen. Ved frivillig Gave af denne redelige Mands Haand, maatte selv en rig Fyrstes Søn finde sig æret, langt meere Venner som have hans Redelighed for en stor Deel deres Velstand at takke for. Gaae min Trine, og bed vor Moer komme ud til os.

Trine. (tager Philip ved Haanden og trykker den trofast.) Min Faders og hans Børns redelige Ven, ret hiertelig-Takl (hun gaaer.)

Philip. Gid det først var saa nær med Niels og Rachel!

Femte Scene.

De Forrige. Johanne. Trine. Niels. Friderik.

Hans Nielsen. Du veed Moer, vi bleve enige om, naar Tiden engang kom, at lade Trine selv vælge sig en Mand; forstaaer sig, naar der ellers intet var at sætte ud paa ham; Hun elsker Friderik og Knøsen elsker hende igien; — hvad siger Du dertil?

Johanne. Mit Ønske, Fae'r! har jeg for længesiden aabenbaret Dig; for at blive Bondekone havde hun ikke havt nødig at tiene saa lang Tid i Byen; Vor Sielesørger, Fae'r! har endnu i Dag den Dag er, bedet mig at faae dig til at samtykke at hun blev hans Kone; hun blev saaledes i det mindste Madame, og kunde maaskee engang

i Tiden blive Præste — ja gar Provste-Frue; og vi kunde have stor Ære af hende!

Hans Nielsen. Eller rigtigere sagt, Skam! burde Du sige, ved at sælge hendes Tilfredshed for en usel Forfængelighed Du kunde nyde. Moe'r! Moe'r! gid min brave Skolemester ogsaa havde været Din i yngre Aar! Dog jeg veed jo Du skal snakke, det er blot Vane, Dit Hierte mener det ikke saa galt. Sig blot, om Du veed Noget at sætte ud paa Knøsen?

Johanne. Nej! jeg kan ikke andet end give ham det beste Skudsmaal; han var stedse et got og lydigt Barn og har siden viist sig som en troe Karl; jeg har altid holdt meget af ham; og kan det ikke være anderledes, da maa vor Trine raade sig selv.

Trine. Tak! gode Moe'r! — Fa'r! maa jeg kalde paa Frederik?

Hans Nielsen. Ja! vil Du love at bede ham anmode mig: at tillade at Du maa forlade Byen og komme herud for at blive her; istedet for at Du skulle have anmodet mig om Tilladelse for ham at tiene i Byen.

Trine. Jeg forstaaer Jer Faer! men I ville da vel heller ikke nægte hans Begiering? (Hun skynder sig bort!)

Hans Nielsen. (til Philip som sidder og grubler.) hvor mange glade Øjeblikke i mit Liv skylder jeg dog ikke Deres redelige Venskab! De hialp mig ædelmodig til rette Tid i yngre Aar, da saa kaldte Venners Døre vare lukkede for mig. At jeg siden har kunnet staae paa egne Been som man siger, er, for en stor Deel Deres Verk som Himlen ville lønne Dem for. Men De er bleven saa tavs. De have dog —

Philip. (falder ham i Ordet) Oplevet i Dag en af de behageligste Dage af mit hele Liv! jeg sad blot lidt fortrydelig over mig selv: at jeg ikke opfyldte min Rachels Ønske som bad, hun maatte følge mig; hun har tabt en ret glad Dag som hun kunde have havt, og neppe har fundet i Byen; dog jeg haaber Dagens Glæde for mig, skal ikke være tabt for hende. Deres Niels ledsager mig jo til Byen? ikke saa?

Hans Nielsen. Jo! om Hr. Philip tillader; han skal tidlig være i Skolen i Morgen.

Siette Scene.

De Forrige. Trine, Friderik, Niels.

Trine. Her er Frederik! Faer!

Hans Nielsen. Havde jeg sendt Bud efter ham, ved anden end Dig, var han formodentlig kommet hastigere. Naa, har Du nu got underrettet ham om Alt?

Trine. Jeg kunde ikke strax finde ham; endelig fandt jeg ham i færd med at pakke noget ind af sit Tøj.

Hans Nielsen. Det var vel tidligt, forend han endnu havde Tilladelse at reise.

Frederik. Gode Hosbond! jeg tænker nu ikke meer paa at reise; Trine har fortalt at hun snart kommer herud for at blive her.

Hans Nielsen. Beder Du maaske for hende om Tilladelsen.

Frederik. Ja, hiertelig gierne! ifald min Bøn kan formaae noget.

Hans Nielsen. Velan da! jeg vil føje Dig deri, jeg giver hende Tilladelse, og for tillige at føje Trine i hendes Bøn: at Du maa tiene i Byen, skal Du nu ogsaa faae denne Tilladelse.

Frederik. (til Trine bebreidende) Trine hvad har Du giort!

Hans Nielsen. Du maa reise strax om Du vil, endnu i Aften; Hr. Philip er saa god og tage Dig paa Vognen med ind; — eller har Du maaskee betænkt Dig? Velan! da indtager Niels Din Plads, og han vil neppe derved see saa bedrøvet som Du synes det! Ikke sandt Niels?

Niels. Min Fae'r! Hr. Philip! er jeg endnu kun lykkelig i Haabet og ikke saa nær ved Maalet som Frederik med Trine, saa er jeg dog glad; thi jeg vil — jeg skal fortiene min Lykke.

Hans Nielsen. Kom Moer, efter gammel ærlig Landsbye Skik, — tag Du vor Trines. — jeg tager Frederiks Haand, og lad os lægge dem i hinanden. (de giør det)

Philip. Skolelæreren er jo borte? saa siger jeg: Amen! og nu lykkelige Gamle, afsted til Byen! fra Venskabs Arme hen i kiærlig Datters Favn!

(Alle gaae ind i Huuset.)

(Dækket falder.)

